3º CICLO

I. OBXECTIVOS DO 3º CICLO

a. OBXECTIVOS XERAIS DE ETAPA Páx. 3

b. OBXECTIVOS DE ETAPA POR ÁREA

- LINGUA GALEGA Páx. 4
- LINGUA CASTELÁ Páx. 7
- MATEMÁTICAS Páx. 9
- COÑECEMENTO DO MEDIO Páx. 13
- EDUCACIÓN ARTÍSTICA Páx. 17
- EDUCACIÓN FÍSICA Páx. 20

c. OBXECTIVOS DO 3º CICLO POR ÁREAS

- LINGUA GALEGA Páx. 23
- LINGUA CASTELÁ Páx. 25
- MATEMÁTICAS Páx. 26
- COÑECEMENTO DO MEDIO Páx. 26
- EDUCACIÓN ARTÍSTICA Páx. 27
- EDUCACIÓN FÍSICA Páx. 30

II. CONTIDOS DO 3º CICLO

- LINGUA GALEGA Páx. 31
- LINGUA CASTELÁ Páx. 34
- MATEMÁTICAS Páx. 37
- COÑECEMENTO DO MEDIO Páx. 40
- EDUCACIÓN ARTÍSTICA Páx. 43
- EDUCACIÓN FÍSICA Páx. 45

III. METODOLOXÍA

a. PRINCIPIOS PEDAGÓXICOS XERAIS Páx. 48
b. AGRUPAMENTO DOS ALUMNOS/AS Páx. 49
c. ORGANIZACIÓN DOS ESPACIOS Páx. 50
d. ORGANIZACIÓN DO TEMPO Páx. 51
e. SELECCIÓN DE MATERIAIS E RECURSOS Páx. 52
f. PRINCIPIOS DIDÁCTICOS DE 3º CICLO POR ÁREA:

- LINGUA GALEGA Páx. 53
- LINGUA CASTELÁ Páx. 54
- MATEMÁTICAS Páx. 55
- COÑECEMENTO DO MEDIO Páx. 56
- EDUCACIÓN ARTÍSTICA Páx. 57

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

- EDUCACIÓN FÍSICA Páx. 59

IV. AVALIACIÓN

a. A AVALIACIÓN : UN PROCESO INTEGRAL Páx. 61
b. CRITERIOS DE AVALIACIÓN DO 3º CICLO POR ÁREA :

- LINGUA GALEGA Páx. 64
- LINGUA CASTELÁ Páx. 65
- MATEMÁTICAS Páx. 66
- COÑECEMENTO DO MEDIO Páx. 67
- EDUCACIÓN ARTÍSTICA Páx. 68
- EDUCACIÓN FÍSICA Páx. 69

V. ATENCIÓN Á DIVERSIDADE

a. VALORACIÓN INICIAL E VÍAS DE ACTUACIÓN Páx. 71
b. ADAPTACIÓNS CURRICULARES NON SIGNIFICATIVAS Páx. 71
c. ADAPTACIÓNS CURRICULARES SIGNIFICATIVAS Páx. 73

VI. ORIENTACIÓN E TITORÍA

a. PRESENTACIÓN XERAL Páx. 75
b. FUNCIÓNS DO TITOR/A Páx. 76
c. ACTIVIDADES DO TITOR/A Páx. 77
d. FUNCIÓNS DO DEPARTAMENTO DE ORIENTACIÓN Páx. 78

VII. TEMAS TRANSVERSAIS Páx. 80

VIII. EDUCACIÓN PARA A CIDADANÍA Páx. 82

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

I. Obxectivos do 3º ciclo

I. a. OBXECTIVOS XERAIS DE ETAPA

- Comprender e producir mensaxes orais e escritas en castelán e,no seu caso,en galego, atendendo a diferentes intencións e contextos de comunicación, así como comprender e producir mensaxes orais e escritas sinxelas e contextualizadas nunha lingua estranxeira.
- Comunicarse a través dos medios de expresión verbal , corporal , visual, plástica,musical e matemática , desenvolvendo o razoamento lóxico,verbal e matemático,así como a sensibilidade estética,a creatividade e a capacidade para gozar das obras e manifestacións artísticas.
- Utilizar na resolución de problemas sinxelos os procedementos oportunos para obte-la información pertinente e representala mediante códigos,tendo en conta as condicións necesarias para a súa solución.
- Identificar e presentar interrogantes e problemas a partir da experiencia diaria,utilizando tanto os coñecementos e os recursos materiais dispoñibles como a colaboración doutras persoas para resolvelos de forma creativa.
- Actuar con autonomía nas actividades habituais e nas relacións de grupo,desenvolvendo as posibilidades de tomar iniciativas e de establecer relacións afectivas.
- Colaborar na planificación e realización de actividades en grupo;acepta-las regras e normas que democráticamente se establezan;articula-los obxectivos e intereses propios cos dos outros membros do grupo,respectando os puntos de vista distintos,e asumi-las responsabilidades que correspondan.
- Establecer relacións equilibradas e constructivas coas persoas en situacións sociais coñecidas; comportarse de maneira solidaria recoñecendo e valorando críticamente as diferencias de tipo social e rexeitando calquera discriminación baseada en diferencias de sexo,clase social,crenzas,raza e outras características individuais e sociais.
- Aprecia-la importancia dos valores básicos que rexen a vida e a convivencia humanas e obrar de acordo con eles.
- Comprender e establecer relacións entre feitos e fenómenos do medio natural e social e contribuír activamente,na medida do posible,á defensa,conservación e mellora do medio.
- Coñece-lo patrimonio cultural,participar na súa conservación e mellora,e respecta-la diversidade lingüística e cultural como dereito dos pobos e individuos,desenvolvendo unha actitude de interese e respecto cara ó exercicio deste dereito.
- Coñecer e aprecia-lo propio corpo e contribuír ó seu desenvolvemento, adoptando hábitos de saúde e benestar e valorando as repercusións de determinadas conductas sobre a saúde e a calidade de vida.

C. E. I. P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

I. b. OBXECTIVOS XERAIS DE ETAPA POR ÁREA

LINGUA GALEGA

- Valorar e estimar a lingua de Galicia e usala como medio de transmisión en tódalas situacións da vida cotiá.
- Respectar aqueles interlocutores que utilicen unha lingua diferente.
- Escoitar e comprender mensaxes orais diversas máis amplas e complexas vinculadas ós seus centros de interese e ás súas experiencias.
- Captar o senso xeral de textos orais e escritos diferenciando os datos esenciais dos detalles superfluos.
- Aplicar a comprensión de textos orais e escritos a novas situacións de comunicación.
- Profundar no desenvolvemento da expresión oral en diferentes situacións de comunicación, producindo textos máis complexos e con vocabulario máis rico.
- Expresar as súas vivencias e experiencias dun xeito creativo a través de textos narrativos e descriptivos, empregando procedementos sinxelos que dean cohesión ó texto.
- Apreciar a existencia doutras linguas e desenvolver unha actitude positiva cara a elas.
- Respectar distintos usos da lingua.
- Interpretar e producir mensaxes nas que se combinen, ademais dos recursos expresivos empregados ata o momento, as imaxes, debuxos,sons,… , mostrando unha intención creativa.
- Afeccionarse á lectura para divertirse e coñecer un mundo distinto de aventuras, comparándoo coas súas propias experiencias para poder amplialas.
- Ler con fluidez e comprender textos máis extensos e complexos.
- Descubrir que a lectura é un medio para adquirir información ó mesmo tempo que serve para perfeccionar e enriquecer a súa lengua.
- Adquirir autonomía na selección de lecturas e mostrar interese por ir formando a súa propia biblioteca.
- Aprender a buscar información para resolver dúbidas en libros de consulta, da biblioteca e manexar fichas e ficheiros.
- Ampliar as posibilidades creativas e expresivas da lingua a partir da creación de textos, para aumentar a sensibilidade estética e formar a súa propia personalidade, tendo como modelos textos literarios ou partindo de textos creados por eles mesmos.
- Achegarse á literatura para desenvolver a sensibilidade estética e estimular a imaxinación.
- Valorar a lingua oral e escrita como instrumento para conservar de modo estable e permanente a información, así como medio para a revisión e mellora das súas propias produccións.

C. E. I. P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

I. Obxectivos do 3º ciclo

- □ Utilizar progresivamente a linguaxe oral e escrita como instrumento de planificación de actividades de ensinanza-aprendizaxe en tódalas áreas.
- □ Recoñecer e identificar que determinados usos da lingua, en textos orais e escritos, ofrecen valoracións distintas respecto á relación entre sexos, entre clases sociais e entre razas.
- □ Mostrar unha actitude crítica cara ós usos da lingua que comporten calquera tipo de discriminación.
- □ Buscar expresións alternativas para suplir aqueles termos que comporten calquera tipo de discriminación.
- □ Recoñecer e empregar un vocabulario que satisfaga as súas capacidades comunicativas, sendo capaces de clasificalo e relacionalo.
- □ Coñecer e analizar os elementos característicos dos medios de comunicación.
- □ Interpretar mensaxes nas que aparecen recursos expresivos non lingüísticos.
- □ Prestar atención ás mensaxes non explícitas dos medios de comunicación.

COMPETENCIAS BÁSICAS

Competencia en comunicación lingüística

- Comprender e prudicir mensaxes orais que contenían feitos, coñecementos e opinións
- Adquirir técnicas de redacción aplicables a calesqueira escrito
- Ler e comprender de forma autónoma textos literarios en prosa e en verso
- Participar activamente en inercambios comunicativos orais respectando as normas que os rixen
- Comprender e utilizar a terminoloxía propia do ciclo: tipos de textos, clases de palabras, mecanismos básicos de formación do léxico
- Mostrar interese pola lectura e a escritura como instrumentos para relacionarse cos demais e para aprender
- Adaptar o significado das palabras ao contexto
- Buscar, recopilar e procesar a información
- Valorar os textos literarios como forma de comunicación, fonte de coñecemento e recurso de disfrute persoal
- Expresar axeitadamente ideas e emocións
- Por en práctica os coñecementos e estratexias para ecribir correctamente mediante o estudio das normas ortográficas básicas, as normas de puntuación e acentuación e o estudio de toda a clase de palabras
- Comprender a saber comunicar as normas do uso da linguaxe
- Utilizar a linguaxe como instrumento de comunicación oral e escrita

Autonomía e iniciativa persoal

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

- Desenrolar a autoestima cara a creación dos propios textos
- Comunicarse con un mesmo, analizar problemas, elaborar plans e tomar decisións
- Empregar a linguaxe para organizar o pensamento, comunicar afectos, regular emocións

Competencia para aprender a aprender

- Manexar de maneira eficaz os recursos de traballo intelectual
- Favorecer a motivación e o gosto por aprender
- Xestionar de forma eficaz os procesos de aprndizaxe
- Acceder ao saber e a construcción de coñecementos madinate a linguaxe

Tratamento da información e competencia dixital

- Realizar tarefas empregando ferramentas informáticas axeitadas á idade
- Consultar un diccionario por internet
- Transformar a información en coñecemento
- Valorar o coñecemento científico
- Buscar, seleccionar e rexistrar a información
- Traballar en entornos colaborativos

Competencia no coñecemento e na interación co mundo físico

- Coñecer o medio físico a través da lectura de textos informativos
- Localizar e obter a información
- Valorar o coñecemento científico
- Mostrar actitude de respecto ante as normas
- Ter habilidade para interactuar co espacio circundante
- Mostrar actitudes de respeto cara os demais e cara un mesmo

Competencia social e cidadá

- Crear un sistema de valores propio basado no respeto
- Utilizar a linguaxe como destreza para a convivencia, o respeto e o entendemento
- Aprender a comunicarse cos demais e a comprender o ques estos transmiten
- Valorar todas as linguas como aptas para a comunicación
- Acabar cos usos discriminatorios da linguaxe

Competencia artística e cultural

- Ler, comprender e valorar as obras literarias
- Usar de forma reponsable os recursos da biblioteca
- Comprender, apreciar e valorar as manifestacións culturais e artísticas
- Axpresarse con imaxinación e creatividade
- Ser conciente da importancia dos factores estéticos na vida cotiá

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

- Apreciar a creatividade a trevés dos diferentes medios artísticos

LINGUA CASTELÁ

A ensinanza da Lingua Castelá e Literatura na etapa de Educación Primaria terá como obxectivo contribuír a desenvolver nos alumnos e alumnas as capacidades seguintes:

- □ Comprender discursos orais e escritos, interpretándoos cunha actitude crítica e aplicar a comprensión dos mesmos a novas situacions de aprendizaxe.
- □ Expresarse oralmente e por escrito de forma coherente, tendo en conta as características das diferentes situacións de comunicación e os aspectos normativos da lingua.
- □ Recoñecer e apreciar a unidade e diversidade lingüística de España e da sociedade, valorando a sua existencia coma un feito cultural enriquecedor.
- □ Utilizar a língua oral para intercambiar ideas, experiencias e sentimentos, adoptando unha actitude respetuosa ante as aportacions dos outros e atendendo ás regras propias do intercambio comunicativo.
- □ Combinar recursos expresivos, lingüísticos e non lingüísticos, para interpretar e producir mensaxes con diferentes intencións comunicativas.
- □ Utilizar a lectura como fonte de pracer, de información e de aprendizaxe e como medio de perfeccionamiento e enriquecimento lingüístico e personal.
- □ Explorar as posibilidades expresivas orales e escritas da língua para desenvolver a sensibilidade estética, buscando cauces de comunicación creativos no uso autónomo e persoal da linguaxe.
- □ Reflexionar sobre o uso da lingua, comezando a establecer relacions entre os aspectos formais e os contextos e intencions comunicativas ós que responden, para mellorar as propias produccions.
- □ Reflexionar sobre o uso da lingua como vehículo de valores e prexuízos clasistas, racistas, sexistas,…, etc., co fin de introducir as autocorreccions pertinentes.
- □ Utilizar a lingua de forma oral e por escrito como instrumento de aprendizaxe e planificación da actividade mediante o recurso a procedimentos (discusión, esquema, guión, resumo, notas) que facilitan a elaboración e anticipación de alternativas de acción, a memorización de informacions e a recapitulación e revisión do proceso seguido.

COMPETENCIAS BÁSICAS

Competencia en comunicación lingüística

- Comprender e pruducir mensaxes orais que contenían feitos, coñecementos e opinións
- Adquirir técnicas de redacción aplicables a calesqueira escrito

C. E. I. P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

- Ler e comprender de forma autónoma textos literarios en prosa e en verso
- Participar activamente en inercambios comunicativos orais respectando as normas que os rixen
- Comprender e utilizar a terminoloxía propia do ciclo: tipos de textos, clases de palabras, mecanismos básicos de formación do léxico
- Mostrar interese pola lectura e a escritura como instrumentos para relacionarse cos demais e para aprender
- Adaptar o significado das palabras ao contexto
- Buscar, recopilar e procesar a información
- Valorar os textos literarios como forma de comunicación, fonte de coñecemento e recurso de disfrute persoal
- Expresar axeitadamente ideas e emocións
- Por en práctica os coñecementos e estratexias para ecribir correctamente mediante o estudio das normas ortográficas básicas, as normas de puntuación e acentuación e o estudio de toda a clase de palabras
- Comprender a saber comunicar as normas do uso da linguaxe
- Utilizar a linguaxe como instrumento de comunicación oral e escrita

Autonomía e iniciativa persoal

- Desenrolar a autoestima cara a creación dos propios textos
- Comunicarse con un mesmo, analizar problemas, elaborar plans e tomar decisións
- Empregar a linguaxe para organizar o pensamento, comunicar afectos, regular emocións

Competencia para aprender a aprender

- Manexar de maneira eficaz os recursos de traballo intelectual
- Favorecer a motivación e o gosto por aprender
- Xestionar de forma eficaz os procesos de aprndizaxe
- Acceder ao saber e a construcción de coñecementos madinate a linguaxe

Tratamento da información e competencia dixital

- Realizar tarefas empregando ferramentas informáticas axeitadas á idade
- Consultar un diccionario por internet
- Transformar a información en coñecemento
- Valorar o coñecemento científico
- Buscar, seleccionar e rexistrar a información
- Traballar en entornos colaborativos

Competencia no coñecemento e na interación co mundo físico

- Coñecer o medio físico a través da lectura de textos informativos

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

- Localizar e obter a información
- Valorar o coñecemento científico
- Mostrar actitude de respecto ante as normas
- Ter habilidade para interactuar co espacio circundante
- Mostrar actitudes de respeto cara os demais e cara un mesmo

Competencia social e cidadá

- Crear un sistema de valores propio basado no respeto
- Utilizar a linguaxe como destreza para a convivencia, o respeto e o entendemento
- Aprender a comunicarse cos demais e a comprender o ques estos transmiten
- Valorar todas as linguas como aptas para a comunicación
- Acabar cos usos discriminatorios da linguaxe

Competencia artística e cultural

- Ler, comprender e valorar as obras literarias
- Usar de forma reponsable os recursos da biblioteca
- Comprender, apreciar e valorar as manifestacións culturais e artísticas
- Axpresarse con imaxinación e creatividade
- Ser conciente da importancia dos factores estéticos na vida cotiá
- Apreciar a creatividade a trevés dos diferentes medios artísticos

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

MATEMÁTICAS

A ensinanza das Matemáticas na etapa de Educación Primaria terá como obxectivo contribuir a desenvolver nos alumnos e alumnas as capacidades seguintes:

□ Utilizar o coñecemento matemático para interpretar, valorar e producir información e mensaxes sobre fenómenos coñecidos.
□ Recoñecer situacións do seu medio habitual nas que existan problemas onde para o tratamento se requiran operacións elementais de cálculo, formulalos mediante formas sinxelas de expresión matemática e resolvelos utilizando os algoritmos correspondentes.
□ Utilizar instrumentos sinxelos de cálculo e medida decidindo, en cada caso, sobre a posible pertinencia e vantaxes que implica o seu uso e sometendo os resultados a unha revisión sistemática.
□ Elaborar e utilizar estratexias persoais de estimación, cálculo mental e orientación espacial para a resolución de problemas sinxelos, modificándoas se fora necesario.
□ Identificar formas xeométricas no seu contorno inmediato, utilizando o coñecemento dos seus elementos e propiedades para incremetar a súa comprensión e desenvolver novas posibilidades de acción nese contorno.

- □ Utilizar técnicas elementais de recollida de datos para obter información sobre fenómenos e situacións do seu contorno, representala de forma gráfica e numérica e formarse un xuízo sobre a mesma.
- □ Apreciar o papel das matemáticas na vida cotiá, gozar co seu estudio e recoñecer o valor de actitudes como a exploración de distintas alternativas, a conveniencia da precisión ou a perseverancia na procura de solucións.
- □ Identificar na vida real situacións e problemas susceptibles de seren analizados coa axuda de códigos e sistemas de numeración , utilizando propiedades e características destes para lograr unha mellor comprensión e resolución deses problemas.

COMPETENCIAS BÁSICAS

Competencia matemática

- Recoñecer distintos usos de números e empregar códigos numéricos para identificar obxectos, situacións...
- Recoñecer a utilidade das operacións para resolver problemas
- Recoñecer a utilidade do cálculo mental no manexo das monedas e billetes de curso legal
- Resolver problemas que impliquen o manexo do diñeiro
- Recoñecer as fraccións, os seus termos, a súa representación, e a súa nomenclatura
- Aplicar a situacións cotiza, o cálculo do valor duna parte duna cantidade que se dividiu enpartes iguais
- Utilizar as unidades de medida de lonxitude para enfrontarse a situacións nas que empregar as matemáticas forra da aula
- Desenrolar o gosto pla precisión e origor na utilizacións dos instrumentos de medida
- Establecer relacións e equivalencias entre as distintas unidades de tempoAplicar en distintos contextos os conceptos relativos aos distintos tipos de líneas, ás súas posicións relativas e aos ángulos
- Ser capaz de empregar os conceptos relativos aos triángulos, cuadriláteros, circunferencia e c´rculo nos distintos contextos: analizar, describir, clasificar, interpretar, as formas dos obxectos que nos rodean
- Adquirir coñecementos e destrezas matemáticas
- Mostrar interese por utilizar modos matemáticos de pensamento

Comunicación lingüística:

- Incorporar os números á linguaxe habitual, como elementos con valor expresivo e interpretar mensaxes que conteñen números
- Describir verbalmente os razoamentos e procesos matemáticos que interveñen nas distintas operacións matemáticas
- Incorporar á súa linguaxe habitual a terminoloxía das distintas operacións matemáticas

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións Didácticas

- Utilizar unha linguaxe precisa e clara na descripción, localización e organización de feitos ao longo do tempo
- Incorporar as fraccións á linguaxe habitual, como elementos con valor expresivo
- Incorporar á súa linguaxe habitual a terminoloxía do sistema métrico decimal
- Utilizar o vocabulario axeitado en situacións familiares de medida de capacidade e de peso
- Incorporar á súa linguaxe habitual a terminoloxía do sistema monetario
- Incorporar á súa linguaxe habitual a terminoloxía xeométrica aprendida
- Valorar a terminoloxía xeométrica como recurso expresivo
- Describir verbalmente os procesos matemáticos que interveñen na elaboración de táboas e gráficos
- Incorporar á súa linguaxe habitual a terminoloxía elemental estadística

Coñecemento e interación co mundo físico:

- Recoñecer a utilidade dos números para expesar cantidades das magnitudes que manexamos tódolos días
- Facilitar unha mayor comprensión do contorno
- Utilizar as distintas operacións mateméticas para enfromtarse a situacións cotiza nas que se empregue as matemáticas fóra da aula
- Recoñecer a utilidade das fraccións para expresar cantidades das magnitudes que manexamos tódolos días
- Utilizar o sistema monetario para afrontarse a situacións cotiza nas que empregar as matemáticas forra da aula
- Describir o entorno da maneira máis axuatada á realidade
- Localizar no tempo as propia vivencias: ao longo do día, do mes, do ano...
- Aplicar os conceptos e nomenclatura relativos aos elementos xeométricos para analizar, describir e entender o entorno real
- Transmitir informacións precisas sobre aspectos cuantificables do entorno

Tratamento da información e competencia dixital:

- Proporcionar destrezas asociadas a o uso dos números
- Facilitar a comprensión de informacións que incorporen cantidades e medidas
- Iniciarse no emprego de calculadoras e de ferramentas tecnolóxicas para facilitar a comprensión de contidos matemáticos
- Iniciarse no emprego de cronómetros e reloxios dixitais para facilitar a compresión matemática
- Utilizar internet como recurso para abúsqueda de información e para a obtención de figuras e representacións xeométricas

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

- Utilizar a linguaxe gráfica e estadística para interpretar a información sobre a realidade

Social e cidadá:

- Valorar a utilidade dos números como recurso para analizar os elementos e relacións da sociedade na que vivimos
- Desenrolar a colaboración cos demais e mostrar actitudes de axuda co gaio de resolver situacións problemáticas nas que intervenían as distintas operacións matemáticas
- Valorar a utlidade das fraccións como recursos para cuantificar e resolver situacións cotiza
- Desarrollar a colaboración cos demais e e mostrar actitudes de axuda co fin de resolver situacións problemáticas nas que interveñan as unidades de medida de lonxitude
- Planificar os productos que se van a consumir antes de comprar
- Valorar a puntualidade como algo positivo para a convivencia
- Aceptar outros puntos de vista diferentes ao propio ao utilizar estratexias de resolución de problemas

Aprender a aprender

- Recoñecer a utilidade das representacións gráficas para fixar e aclarar conceptos e relacións de números
- Verbalizar o proceso seguido no aprendizaxe das distintas operacións matemáticas, para potenciar o desenrolo de estraytexias que faciliten a aprendizaxe autónoma
- Realizar debuxos ou esquemas que lle axuden cara a búsqueda da solución de un problema
- Potenciar o desenrolo de estratexias que faciliten a aprendizaxe autónoma
- Desenrolar a habilidade para comunicar con eficacia os propios resultados
- Recoñecer a utilidade de representacións gráficas para fixar e aclarar conceptos e relacións nos números fraccionarios
- Recoñecer a utilidade de utilizar debuxos e esquemas que lle axuden cara a busca da solución de un problema
- Potenciar unha actitude experimentadora cara o emprego de diferentes instrumentos e unidades de medida
- Verbalizar o proceso seguido na aprendizaxe, para reflexionar como se aprende
- Recoñecer e aplicar a manipulación, a construcción e a representación como métodos de investigación e descubrimento da xeometría

Autonomía e iniciativa persoal

- Seguir un mètodo como estratexia para ter unha maior seguridade na resolución de problemas

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

- Desenrolar a confianza para enfrontarse con éxito a situacóns incertas
- Xestionar os recursos para optimizar os procesos de resolución de problemas, empregando distintas operacións matemáticas
- Xestionar os recursos para optimizar os procesos de resolución de problemas nos que interveña a medida de tempo
- Trazar un plan, buscar estratexias e tomar decisións para resolver problemas
- Mostrar curiosidade para coñecer a utilidade das aprendizaxes novas
- Resolver problemas no controno das fraccións
- Enfrontarse a novas situacións conmaior posibilidade de éxito, tendo en conta a valoración dos resultados obtidos en situacións similares
- Mostrar interese por descubiri diferentes formas de construcción e representación de elementos e figuras xeométricas
- Xestionar os recursos para optimizar os procesos de resolución de problemas, empregando unidades de medida de lonxitude

Cultural e artística

- Valorar o coñecemento matemático como contribución ao desenrolo cultural dos pobos
- Recoñecer as relacións e formas xeométricas como axuda na análise de produccións artísticas
- Utilizar os envases de reciclaxe para realizar produccións artísticas
- Utilizar algunhas obras de arte para traballar contidos matemáticos

COÑECEMENTO DO MEDIO

A ensinanza do Coñecemento do medio na etapa de Educación Primaria terá como obxectivo contribuir a desenvolver nos alumnos e alumnas as capacidades seguintes:

- □ Comportarse de acordo cos hábitos de saúde e coidado corporal que se derivan do coñecemento do corpo humano e das súas posibilidades e limitacións, mostrando unha actitude de aceptación e respecto polas diferencias individuais (idade, sexo, características físicas, personalidade, …).
- □ Participar en actividades grupais adoptando un comportamento constructivo, responsable e solidario, valorando as achegas propias e alleas en función de obxectivos comúns, e respectando un funcionamento democrático.
- □ Recoñecer e apreciar a súa pertenza a uns grupos sociais con características e trazos propios (pautas de convivencia, relacións entre os membros, costumes e valores compartidos, lingua común,

C. E. I. P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

intereses,…) respectando e valorando as diferencias con outros grupos e rexeitando calquera clase de discriminación por este feito.

- ☐ Rezorzar os lazos de pertenza a Galicia a través do coñecemento e valoración das súas peculiaridades ambientais, históricas e culturais.
- ☐ Analizar algunhas manifestacións da intervención humana no medio, valorar críticamente a súa necesidade e alcance, e adoptar un comportamento na vida acorde coa postura de defensa e recuperación do equilibrio ecolóxico e de conservación do patrimonio cultural.
- ☐ Recoñecer no medio social as transformacións relacionadas co paso do tempo, indagar algunhas relacións de simultaneidade e sucesión deses cambios, e aplicar estes conceptos ó coñecemento doutros momentos históricos.
- ☐ Identificar os principais elementos do contorno natural, analizando as súas características máis relevantes, a súa organización e interaccións e progresando no dominio de ámbitos espaciais cada vez máis complexos.
- ☐ Interpretar, expresar e representar feitos, conceptos e procesos do medio socio-natural mediante diferentes códigos (cartográficos, numéricos, técnicos,…).
- ☐ Identificar os principais elementos e funcións do contorno referidos á rúa e a localidade.
- ☐ Identificar, presentar e resolver interrogantes e problemas relacionados con elementos significativos do seu contorno, utilizando estratexias, progresivamente máis sistemáticas e complexas, de busca, almacenamento e tratamento da información, de presentación de conxecturas, de comprobación e de exploración de solucións alternativas.
- ☐ Deseñar e construir dispositivos e aparellos cunha finalidade previamente establecida, utilizando o seu coñecemento das propiedades dalgúns materiais, substancias e obxectos.
- ☐ Identificar algúns obxectos e recursos tecnolóxicos no medio e valorar a súa contribución a satisfacer determinadas necesidades humanas, adoptando posicións favorables a que o desenvolvemento tecnolóxico se oriente cara a usos pacíficos e unha maior calidade de vida.

C. H. I. P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

COMPETENCIAS BÁSICAS

Comunicación Lingüística

- Aumentar a riqueza no vocabulario específico da área
- Ser riguroso no emprego dos termos específicos desta área
- Saber construir un discurso: ser coidadoso/a na precisión dos termos, encadenamento de ideas, expresión verbal.
- Adquirir a terminoloxía específica sobre seres vivos, sobre obxetos e fenómenos naturais.
- Comprender textos informativos, explicativos e argumentativos
- Transmitir ideas en informacións sobre a natureza

I. Obxectivos do 3º ciclo

Matemática:

- Empregar ferramentas matemáticas tales como medidas, escalas, táboas ou representacións básicas
- Empregar a linguaxe matemática para cuantificar fenómenos naturais, expresar datos

Coñecemento e interación co mundo físico

- Interpretar o mundo físico a través dos conceptos aprendidos
- Saber definir problemas, estimular solucións e elaborar estratexias
- Deseñar pequenas investigacións
- Analizar resultados e comunicalos
- Observar o mundo físico, obter información e actuar de acordo con ela
- Coñecer o propio corpo e as relacións entre os hábitos e as formas de vida e saúde
- Coñecer as implicacións da actividade humana en medio ambiente
- Buscar solucións para avanzar cara o logro dun desenrolo sostible
- Participar en toma de decisións en torno a problemas locais e globais plantexados

C.E.I.P. PRACTICAS de Ourense
Programacións didácticas

Tratamento da información e competencia dixital

- Empregar distintos procedementos de búsqueda, selección, organización e aplicalos á área
- Saber empregar un ordenador de forma básica
- Saber buscar en internet de forma guiada
- Mellorar en destrezas asociadas á utilización de esquemas. Mapas conceptuais
- Empregar as tecnoloxías da comunicación e a información para ter unha visión actualizada da actividade científica

I. Obxectivos do 3º ciclo

Social e cidadá

- Coñecer sentimentos e emocións en relación cos demais
- Desenrolar actitudes de diálogo e de resolucións de conflictos
- Aceptar e elaborar normas de convivencia
- Asentar as bases duna futura cidadanía mundial, solidaria, participativa e democrática
- Comprender a realidade social na que vive
- Ser conscientes do papel da sociedade no avance da ciencia
- Coñecer como se produxiron debates esenciais para o avance da ciencia para entender a evolución da sociedade

Cultural e artística

- Coñecer as manifestacións culturais do noso entorno
- Valorar a diversidade cultural do noso entorno
- Recoñecer as manifestacións culturais que forman parte do patrimonio cultural de Galicia

C.E.I.P. PRACTICAS de Ourense
Programacións didácticas

Aprender a aprender

- Desenrolar técnicas para aprender, organizar, memorizar e recuperar a información
- Facer resumes, esquemas e mapas mentais
- Reflexionar sobre que e como se aprendeu
- Adquirir conceptos esenciais ligados ó noso coñecemento natural para incorporar información provinte da propia experiancia ou de escritos ou audiovisuais
- Adquirir procedementos de análisis de causas e consecuencias

Autonomía e iniciativa persoal

- Tomar decisións dende o coñecemento de un mesmo (no ámbito escolar e nas actividades de acio)
- Participar na construcción de solucións

- Ter habilidade para iniciar e levar a cabo proxectos

EDUCACIÓN ARTÍSTICA

A ensinanza da Educación artística na etapa de Educación Primaria terá como obxectivo contribuir a desenvolver nos alumnos e alumnas as capacidades seguintes:

- □ Comprender as posibilidades do son, a imaxe, o xesto e o movemento como elementos de representación e utilizalas para expresar ideas, sentimentos, e vivencias de forma persoal e autónoma en situacións de comunicación e xogo.
- □ Apilicar os seus coñecementos artísticos á observación das características máis significativas das situacións e obxectos da realidade cotiá, intentando seleccionar aquelas que considere máis útiles e aseitadas para o desenvolvemento de actividades artísticas e expresivas.
- □ Utilizar o coñecemento dos elementos plásticos, musicais e dramáticos básicos na análise de produccións artísticas propias e alleas e na elaboración de produccións propias.
- □ Expresarse e comunicarse producindo mensaxes diversos, utilizando para isto os códigos e formas básicas das distintas linguaxes artísticas, así como as súas técnicas específicas.
- □ Realizar produccións artísticas de forma cooperativa que supoñan papeis diferenciados e complementarios na elaboración dun producto final.
- □ Explorar materiais e instrumentos diversos (musicais, plásticos e dramáticos) para coñece-las súas propiedades e posibilidades de utilización con fins expresivos, comunicativos e lúdicos.
- □ Untilizar a voz e o propio corpo como instrumentos de representación e comunicación plástica, musical e dramática, e contribuir con isto ó equilibrio afectivo e á relación cos outros.
- □ Coñecer os medios de comunicación nos que operan a imaxe e o son e os contextos en que se desenvolven, e ser capaz de apreciar críticamente os elementos de interese expresivo e estético.
- □ Comprender e usar os elementos básicos da notación musical, como medio de representación, expresión e coñecemento de ideas musicais, tanto propias como alleas.
- □ Ter confianza nas elaboracións artísticas propias, gozar na sús realización e apreciar a súa contribución á diversión e benestar persoal.
- □ Coñecer e repectar as principias manifestacións artísticas presentes no medio, así como os elementos máis destacados do patrimonio cultural, desenvolvendo criterios propios de valoración.

C. E. I. P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

COMPETENCIAS BÁSICAS

Competencia en comunicación lingüística

- Valorar a obra artística
- Buscar a orixinalidade narrativa e formal

- Obter información relevante e suficiente a partir da observación
- Describir proceos de traballo e argumentación de solucións
- Desarrollar capacidades relacionadas coa fala, coma a respiración, a dicción e a articulación
- Adquirir un vocabulario específico da área
- Xerar intercambios comunicativos

Competencia no coñecemento e na interación co mundo físico

- Aproveitar a información xestual ofrecida polo entorno humano e modélico
- Empregar con fruición as técnicas plásticas
- Explorar sensorialmente os epacios
- Tomar conciencia da importancia de contribuir e preservar un entorno físico agradable e saudable
- Utilizar o medio como pretexto para a creación artística
- Mostrar actitudes de respeto cara os demais e cara un mesmo
- Apreciar o entorno a través de cores, formas, sons, texturas... presentes na natureza e nas obres feitas polo home

Competencia matemática:

- Representar xeometricamente os esquemas de debuxo, formas de seres e obxetos cotiás
- Por en práctica procesos de razoamento e identificar a validez destes
- Valorar o grao de certeza dos resultados derivados do razoamento
- Seleccionar as técnicas axeitadas para calular os pulsos

Tratamento da información e competencia dixital

- Transmitir información mediante técnicas plásticas
- Analizar a imaxe e a mensexe que transmite
- Usar a tecnoloxía para o tratamento de imaxes visuais
- Analizar a imaxe, o son e as mensaxes que estes transmiten
- Buscar, seleccionar e intercambiar información sobre manifestacións artísticas para oseu coñecemento e disfrute
- Usar tecnoloxías para mostrar procesos relacionados coa música e as artes visuais

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

I. Obxectivos do 3º ciclo

Competencia social e cidadá

- Indagar e planificar procesos
- Coidar e conservar materiais e instrumentos
- Ter flexibilidade cara un mesmo suposto
- Traballar en equipo cooperando e asumindo responsabilidades
- Aplicar técnicas concretas e utilizar os espazos de maneira apropìada
- Seguir as normas e as instruccións dadas
- Expresarse buscando o acordo con actitude de respeto, de aceptación e de entendemento

Competencia cultural e artística

- Ter interese polo coñecemento dos materiais
- Experimentar con técnicas e materiais
- Explorar os materiais crométicos e disfrutar cos resultados obtidos
- Intercambiar información sobre imaxes de calesquera época e cultura
- Representar formas presentes no espacio natural
- Coñecer diferentes códigos artísticos e empregar as técnicas e recursos que lle son propios
- Facilitar a expresión e a comunicación
- Coñecer, valorar e manter unha actitude crítica ante as manifestacións culturais e artísticas
- Promover a iniciativa, a imaxinación e a cretividade
- Apoiar e apreciar as iniciativas e contribucións alleas

Competencia para aprender a aprender

- Ter curiosidade respecto ao resultado fianl dunha actividade manipulativa
- Valorar o potencial creativo contido en formas sinxelas
- Indagar e planificar procesos
- Esforzarse por conquerir resultados orixinais
- Reflexionar sobre o proceso de iluminación

C.E.I.P. PRACTICAS de Ourense
Programacións didácticas

- Observar co obxecto de conquerir información relevante e suficiente
- Reflaxionar sobre os procesos na manipulación de obxectos, a experimentación con técnicas e materiais e a exploración sensorial de sons, texturas, formas e espacios
- Utilizar os coñecementos adquiridos en situacións diferentes

Autonomía e iniciativa persoal

- Manipular materiais e adquirir bagaxe plástico expresivo
- Experimentar e disfrutar co uso de técnicas e materiais
- Desenrolar iniciativas e solucións diversas
- Favorecer a creatividade levando a cabo iniciativas e barallando diferentes posiblidades
- Fomentar a orixinalidade e a búsqueda de novas forma innovadoras no proceso creativo
- Elixir os recursos tendo en conta a intencionalidade expresiva do que se desexa lograr
- Planificar o proceso creativo e esforzarse por conquerir resultados orixinais
- Adquirir coñecementos e buscar solucións a parir da exploración e a indagación

C.E.I.P. PRACTICAS de Ourense
Programacións didácticas

EDUCACIÓN FÍSICA

A ensinanza da Educación Física na etapa de Educación Primaria terá como obxectivo contribuír a desenvolver nos alumnos e alumnas as capacidades seguintes.

□ Coñecer e valorar o seu corpo e a actividade física como medio de exploración e goce das súas posibilidades motoras, de relación cos demais e como recurso para organizar o tempo libre.

□ Adoptar hábitos de higiene, de alimentación, de posturas e de ejercicio físico, manifestando unha actitude responsable cara ó seu propio corpo e de respecto ós demais, relacionando estes hábitos cos efectos sobre a saúde.

- Regular e dosificar o seu esforzo, cegando a un nivel de autoesixencia acorde coas súas posibilidades e a naturaza da tarefa que se realiza, utilizando como criterio fundamental de valoración ese esforzo e non o resultado obtido.

- Resolver problemas que esixan o dominio de patróns motores básicos adecuándose ós estímulos perceptivos e seleccionando os movementos, previa valoración das súas posibilidades.

- Utilizar as súas capacidades físicas básicas e destrezas motoras e o seu coñecemento da estructura e funcionamento do corpo para a actividade física e para adaptar o movemento ás circunstancias e condicións de cada situación.

- Participar en xogos e actividades establecendo relacións equilibradas e constructivas cos demais, evitando a discriminación por características persoais, sexuais e sociais, así como os comportamentos agresivos e as actitudes de rivalidade nas actividades competitivas.

- Coñecer e valorar a diversidade de actividades físicas e deportivas e os contornos en que se desenvolven, participando na súa conservación e mellora.

- Utilizar os recursos expresivos do corpo e do movemento para comunicar sensacións, ideas e estados de ánimo, e comprender mensaxes expresadas deste modo.

COMPETENCIAS BÁSICAS

Competencia en comunicación lingüística:

- Utilizar a linguaxe como medio de comunicación oar e escrita
- Comprender, compoñer e utilizar os textos
- Expresarse de forma exeitada
- Coñecer o vovabulario específico da área
- Obter gran variedade de intercambios comunicativos nas actividades físicas lúdicas

Competencia no coñecemento e a interación co mundo físico

- Valorar o coñecemento do corpo e das súas capacidades motrices e expresivas
- Entender e valorar a activiadde física como elemento indispensable para preservar a saúde
- Adquirir o hábito de practicar a activiade física de forma regular
- Adquirir hábitos saudables de alimentación, dee hixiene e de coidado do seu proio corpo
- Comprender a relación entre a alimentación e a activiadde física
- Desarrollar actitudes críticas ante o fenómeno do sedementarismo

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

- Explorar sensorialmente o espacio, aplicando a información obtida ás súas actividades motrices
- Desarrollar o sentido da orientación e saber utilizar diferentes recursos para orientarse
- Ter habilidade para interactuar co espacio circundante
- Manipular aparellos para realizar actividades físicas
- Apreciar a natureza e percibir o seu valor como fonte de información
- Mostrar actitudes de respeto cara os demais e cara un mesmo

Competencia matemática

- Realizar medicións

Tratamento da información e competencia dixital

- Transformar a información en coñecemento
- Transmitir información a través da linguaxe corporal
- Analizar a expresividade corporal e entender as mensaxes que a través dela se transmiten
- Utilizar a información recibida a través de xestos e as posturas para a elaboración de estratexias de xogo nas actividades físicas lúdico – recreativas

Competencia social e cidadá

- Utilizar a actividade física para facilitar a relación, a integración e o respeto
- Aceptar e repetar as regras de xogo acordadas entre todos
- Asumir as diferencias na actividade física, así como as posibilidades propias e alleas
- Participar, tomar decisións e comportarse con responsabilidade
- Traballar en equipo, cooperando e asumindo responsabilidades
- Valorar o traballo e as aportacións dos demais, sen descriminar por razóns de saxo, clase, orixe e cultura
- Valorar o esforzo e os logros obtidos polas persoas afectadas de discapacidade física ou mental nas súas actividades físicas, laborais e cotiás
- Habituarse a coidar e manter o orde nas súas pertenzas e no seu entorno
- Coidar e conservar os materiais
- Comprender e valorar a importancia de repectar as normas de tráfico

Competencia cultural e artística

- Expresar ideas, sensacións e sentimentos utilizando como recursos o corpo e o movemento
- Apreciar as manifestacións culturais da motricidade humana (xogos, tradicións, danza..)
- Experimentar coa linguaxe do corpo
- Experimentar formas de comunicación a través da danza expresiva
- Interesarse polas formas de comunicación non verbal

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

- Desarrollar a iniciativa, a imaxinación e a creatividade
- Apreciar as iniciativas e as aportacións dos demais
- Utilizar as manifestacións artísticas como fonte de enriquecimento e de disfrute
- Coñecer a riqueza cultural mediante a práctica de diferentes xogos e danzas

Competencia para aprender a aprender

- Coñecerse a sí mesmo, as propias posibilidades e carencias a través das actividades físicas e expresivas
- Desarrollar o sentimento de competencia e eficacia persoal
- Favoracer a motivación, a confianza nun mesmo e do que pode facer coa axuda dos demais
- Adquirir recursos de cooperación en activiades físicas comúns
- Facilitar a adquisición de recursos de cooperación en actividades expresivas (danza, mimodrama)
- Manexar de forma eficaz os recursos e as técnicas adquiridas no desenrolo das súas habilidades motrices
- Utilizar os coñecementos adquiridos en situacións diferentes
- Afrontar a toma de decisións de forma raciona

Autonomía e iniciativa persoal

- Organizar de forma individual e colectiva actividades física lúdicas e actividades expresivas
- Desarrollar os valores persoais de reponsabilidade e perseverancia
- Desarrollar as habilidades sociais de respecto aos demais, a coperación e o traballo en equipo
- Ser capaz de buscar solucións aos problemas plantexados e de levalos á práctica
- Esforzarse por conquerir resultados creativos, orixinais e sinceros na súya expresividade
- Ter unha visión estratéxica dos retos para cumplir os obxectivos dos xogos e outras actividades físicas, e motiverse para lograr o éxito
- Utilizar as actividaes físicas e a linguaxe corporal para ampliar e mellorar as súas relacións sociais

C.M.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

I. c. OBXECTIVOS DO 3º CICLO POR ÁREAS

LINGUA GALEGA

Reflexión sobre a lingua

- Ampliar o vocabulario básico.
- Coñecer os principias fenómenos léxicos e semánticos.
- Recoñecer as unidades básicas da lingua galega e as principias clases de palabras.
- Coñecer a conxugación dos verbos regulares e irregulares.
- Coñecer e aplicar as principias normas ortográficas e de acentuación.
- Coñecer e respectar a diversidade lingüística e cultural de Galicia.

Falar

- Producir mensaxes orais de forma organizada, adaptándoas ás diferentes situacións comunicativas e evitando os usos lingüísticos discriminatorios.
- Aceptar as normas básicas da comunicación oral e respecta-las opinións alleas.
- Expresar de forma razoada as propias ideas e opinións.

Escoitar

- Comprender textos orais interpretando os seus principias elementos estructurais e de contido.
- Identificar elementos expresivos en distintas produccións orais.

Ler

- Afondar na habilidade lectora, evitando tatexar, repetir ou dar saltos que dificultan a comprensión das ideas do texto.
- Aplicar estratexias de lectura adecuadas ós diferentes tipos de textos.
- Recoñecer os elementos estructurais básicos de textos de distintos tipos.
- Ler e interpretar textos literarios axeitados á súa idade.
- Coñercer e utilizar diferentes recursos e fontes de información.
- Interpretar información gráfica.
- Valorar críticamente o contido de diferentes tipos de textos.
- Apreciar a lectura como fonte de información, de entretemento e de pracer.

Escribir

- Producir textos escritos con diferentes finalidades, atendendo á súa estructura.
- Producir textos de intención literaria, adoptando un modo persoal de expresión.
- Utilizar a linguaxe escrita na organización da propia actividade.
- Organizar gráficamente a información relevante de textos informativos.
- Preocuparse por escribir con precisión, claridade, corrección, orde e limpeza.

C. R. I. P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

- Crear mensaxes con elementos non verbais.

LINGUA CASTELÁ

Reflexión sobre a lingua

- Ampliar o vocabulario básico.
- Coñecer os principias fenómenos léxicos e semánticos.
- Recoñecer as unidades básicas da lingua e as principias clases de palabras.
- Coñecer a conxugación dos verbos regulares e irregulares.
- Coñecer e aplica-las principias normas ortográficas e de acentuación.
- Coñecer e respecta-la diversidade lingüística e cultural de España.

Falar

- Producir mensaxes orais de forma organizada, adaptándose ás diferentes situacións comunicativas e evitando os usos lingüísticos dicriminatorios.
- Aceptar as normas básicas da comunicación oral e respecta-las opinións alleas.
- Expresar de forma razoada as propias ideas e opinións.

Escoitar

- Comprender textos orais interpretando os seus principias elementos estructurais e de contido.
- Identificar elementos expresivos en distintas produccións orais.

Ler

- Afondar na habilidade lectora, evitando tatexar, repetir ou dar saltos que dificultan a comprensión das ideas do texto.
- Aplicar estratexias de lectura adecuadas ós diferentes tipos de textos.
- Recoñecer os elementos estructurais básicos de textos de distintos tipos.
- Ler e interpretar textos literarios axeitados á súa idade.
- Coñecer e utilizar diferentes recursos e fontes de información.
- Interpretar información gráfica.
- Valorar críticamente o contido de diferentes tipos de textos.
- Apreciar a lectura como fonte de información, de entretenemento e de pracer.

Escribir

- Producir textos escritos con diferentes finalidades, atendendo á súa estructura.

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

- □ Producir textos de intención literaria, adoptando un modo persoal de expresión.
- □ Utilizar a linguaxe escrita na organización da propia actividade.
- □ Organizar gráficamente a información relevante de textos informativos.
- □ Preocuparse por escribir con precisión, claridade, corrección, orde e limpeza.
- □ Crear mensaxes con elementos non verbais.

MATEMÁTICAS

- □ Ler, escribir, descompor e comparar números de ata 12 cifras.
- □ Ler e escribir números romanos.
- □ Calcular expresións numéricas con e sen paréntese.
- □ Recoñecer os múltiplos e os divisores dun número natural e calcula-lo m.c.m. e m.c.d. de varios números.
- □ Ler, escribir e calcular o valor duna potencia, e recoñecer a raíz cadrada.
- □ Resolver situacións de suma, resta, multiplicación e división, facer estimacións e comprobar resultados coa calculadora.
- □ Ler e escribir fraccións e números decimais, e realizar cálculos de suma, resta, multiplicación e división.
- □ Resolver problemas calculando a media, a mediana e a moda dun conxunto de datos numéricos.
- □ Recoñecer e utilizar as unidades de lonxitude, capacidade, masa e superficie.
- □ Efectuar cálculos e resolver problemas con unidades de tempo e unidades monetarias (euro).
- □ Identificar, describir e trazar liñas, ángulos, formas e corpos xeométricos.
- □ Clasificar formas e corpos xeométricos, e calcular áreas de triángulos e paralelogramos.
- □ Interpretar e representar datos en gráficos de barras, de puntos, lineas, de sectores e pictogramas.
- □ Interpretar e representar itinerarios, palnos, mapas, etc, utilizando escalas ou coordenadas.
- □ Presentar de forma clara, limpa e ordenada os cálculos, o trazado de figuras xeométricas, os gráficos, ...
- □ Sentir curiosidade e interese por coñece-las relacións numéricas e xeométricas.
- □ Valorar a utilidade das matemáticas na vida diaria.
- □ Mostrar interese polas situacións lúdicas das matemáticas e por colaborar cos outros nas actividades colectivas.

COÑECEMENTO DO MEDIO

- □ Identificar, describir e clasificar animais e plantas.
- □ Recoñecer os diferentes niveis de organización do corpo humano, os aparatos e os órganos.
- □ Analizar a función de reproducción nas persoas, os animais e as plantas.

C. E. I. P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

- □ Identificar as etapas no desenvolvemento da vida das persoas, os animais e as plantas.
- □ Identificar os componentes dun ecosistema e analiza-la relacións entre os seres vivos que forman parte del.
- □ Distinguir os astros do Sistema Solar e as principias características da Terra como planeta.
- □ Diferenciar as propiedades, os estados e os cambios do estado da materia.
- □ Identificar as manifestacións da enerxía, as súas orixes e transformacións, asimilando os conceptos básicos vinculados á luz e só son.
- □ Diferenciar os tipos de máquinas e os operadores que as forman. Relaciona-las forzas, as máquinas e as súas aplicacións.
- □ Coñecer as principias actividades económicas (sector primario, secundario e terciario) e a evolución da poboación mundial.
- □ Coñecer as principias características de Galicia e de España: poboación, relevo, clima, economía, cultura, institucións ...
- □ Interpretar mapas diversos (relevo, ríos, clima, agricultura, industria, etc.) e gráficos de distinto tipo (barras, lineais, sectores, etc.)
- □ Construir esquemas, mapas de conceptos, fichas e outros instrumentos que permitan organizar a información.
- □ Coñecer algúns órganos de goberno da Comunidade Autónoma, do Estado e da Unión Europea.
- □ Analizar a evolución histórica de España desde a Prehistoria ata os nosos días a nivel social, cultural, económico, político e xeográfico.
- □ Desenvolver actitudes de interese polo estudio, a protección e a conversión do patrimonio natural, cultural e artístico, valorando os costumes e tradicións doutros colectivos.
- □ Participar en actividades de grupo adoptando un comportamento constructivo e de respecto polos outros compañeiros e compañeiras e interioriza-las normas de funcionamento democrático no grupo escolar.

C.E.I.P. Prácticas de Ourense
Programacións didácticas

EDUCACIÓN ARTÍSTICA

- □ Desenvolver a lectura visual seguindo un proceso do xeral ó detalle, para establecer múltiples conexións coa propia experiencia.
- □ Analizar os elementos da linguaxe plástica e visual (traballos expresivos con liñas, distinción de diferentes tipos de texturas, manipulación de formas, realización de mesturas e combinacións de cores), e utilizar as aprendizaxes para realizar produccións cada vez máis ricas e persoais.
- □ Analizar os elementos que forman parte do concepto de organización da composición plástica (orde, medida, agrupamento ...).
- □ Comprender mensaxes visuais emitidos a través de carteis, diapositivas, sinais de tráfico, televisión ...
- □ Relacionar de distintas formas os elementos plásticos básicos para expresar vivencias.
- □ Explorar novas posibilades de creación tras coñecer diversas técnicas e materiais.

I. Obxectivos do 3º ciclo

- Desenvolver a actitude crítica con respecto ós distintos elementos visuais, dramáticos e sonoros que reciben do medio.
- Coñecer técnicas plásticas cada vez máis complexas e os materiais e procesos que interveñen en cada unha delas.
- Iniciarse no uso progresivo de técnicas audiovisuais básicas e no manexo dos aparatos relacionados con elas.
- Seleccionar sucesos relevantes da realidade cotiá para aplicalos a experiencias dramáticas e coñecer distintas produccions escénicas co fin de incorporar elementos novos ó xogo dramático.
- Realizar xogos de expresión para representar situacións e personaxes cotiáns e imaginarios aplicando aprendizajes dos tres ámbitos da Educación Artística.
- Mellorar a expresión vocal e corporal a través de ejercicios de control e relajación.
- Coñecer o propio corpo e o dos outros como medio válido de explotación e percepción.
- Coñecer e diferencia-los distintos elementos que forman parte da dramatización (personaxes, conflicto, trama, espacio e tempo).
- Perfeccionar o control corporal e o movemento no espacio, para recrear danzas existentes e novas coreografías.
- Afianzar os coñecementos sobre o medio cultural e as realidades doutros pobos e culturas.
- Recoñecer e codificar os sons e ritmos e seleccionar en cada caso os sons axeitados para levar a cabo as propias experiencias musicais e representar a través do corpo aspectos musicais como forma, velocidade, ritmo, incluíndo, ademais, a interpretación de formas polifonicas.
- Coñecer e utilizar procedementos básicos da producción e a ejecución musical para aplicalos en diferentes situacións creativas.
- Practicar a sonorización de textos, poesías e cancións e as execucións rítmicas e esquemas de acompañamento máis complexos que inclúan a superposición de partes.
- Comprender e interpretar esquemas rítmicos e melodías expresadas a través da linguaxe musical.
- Aprender cancións que integren certas dificultades en relación cos intervalos, ámbitos, rítmica, duración … e interpretalas ó unísono ou en forma de canon ou ostinato.
- Seleccionar e clasificar sons e melodías diversos atendendo a diferentes criterios.
- Afondar no desenvolvemento das capacidades de análise e percepción do elemento artístico, para alcanzar nvieis de observación cada vez máis sistemática e autonoma.
- Utilizar as diferentes formas de expresión de maneira cada vez máis autónoma e creativa e aplicar os coñecementos das distintas técnicas e materiais artísticos para enriquecer as propias produccións.
- Analizar as manifestacións artísticas e os seus elementos máis significativos no medio para conseguir progresivamente una percepción sensible da realidade.

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

- Crear progresivamente una imaxe positiva de si mesmo e aceptar as propias posibilidades e limitacións e desenvolver as actitudes de respecto cara ás produccións dos seus compañeiros e cara ó patrimonio cultural do medio.
- Adquirir confianza nas elaboracións artísticas propias, admirar as manifestacións culturais do medio e apreciar a súa contribución ó goce e ó benestar persoal.
- Planificar, realizar e valorar as actividades propias e as colectivas.
- Aceptar e respectar os diferentes puntos de vista dos integrantes do grupo e desenvolver actitudes de non discriminación cara ós demais.
- Iniciarse no proceso de busca de información para enriquecer as propias produccións e comprender mellor as dos demais.
- Valorar críticamente as propias produccións e as dos demais analizando de forma ordenada os diferentes elementos artísticos que interveñen nelas.
- Aumentar a autoestima e gozar coa evolución da obra a través da dificultuade progresiva.
- Analizar as diferentes formas en que operan os medios de comunicación e incorporar estas aprendizajes nas propias produccións.
- Desenvolver a capacidade para percibir e analizar os elementos naturais e as manifestacións artísticas do medio.
- Valorar a importancia das manifestacións culturais propias e doutros lugares, e manifestar actitudes de respecto e interese cara a elas.

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

EDUCACIÓN FÍSICA

BLOQUE I : “O corpo.Imaxe e percepción”

1. Resolver situacións que esixan unha percepción espacio-temporal máis complexa mediante a introducción de elementos novos e en maior movemento.

BLOQUE II : “O corpo.Habilidades e destrezas”

1. Desenvolve-la lóxica motriz:resolver problemas motrices que esixan a análise dos estímulos do entorno,a selección das conductas máis eficaces,o dominio de destrezas motoras e a análise dos resultados producidos.

BLOQUE III : “O corpo.Expresión e comunicación”

1. Transmitir sensacións,ideas,estados de ánimo e mensaxes sinxelos a través da linguaxe corporal e ser capaz de entender e contestar ós dos demais.

BLOQUE IV : “Saúde corporal”

1. Adoptar hábitos hixiénicos e posturais concretos na vida cotiá e na propia actividade física en consonancia cos ciclos anteriores.
2. Valora-la actividade física como fonte de saúde.

BLOQUE V : “Os xogos”

1. Participar en diversos tipos de xogos,aceptando as normas e o feito de gañar ou perder como algo propio da actividade,cooperando cos seus compañeiros ou en oposición ós mesmos nas ocasións necesarias,dun xeito non agresivo.

C.E.I.P. PRACTICAS de Ourense
Programacions didácticas

LINGUA GALEGA

Conceptos e procedementos

CONCEPTOS

- ✓ A linguaxe e as linguas. Diversidade lingüística.
- ✓ As sílabas e as clases. Ditongo e hiato.
- ✓ Os substantivos:
    - Clases.
    - Xénero e número.
- ✓ Os adxectivos:
    - Xénero e número.
    - Graos.
- ✓ Os pronomes persoais.
- ✓ O artigo.
- ✓ Os demostrativos.
- ✓ Os posesivos.
- ✓ Os numerais.
- ✓ Os indefinidos.
- ✓ O verbo:
    - Raíz e desinencia.
    - Número, persoa, tempo e modo.
    - Os tempos verbais.
    - 1ª, 2ª e 3ª conxugación.
    - Clases de verbos: irregualres e defectivos.
    - A conxugación irregular.
- ✓ O adverbio.
- ✓ A preposición.
- ✓ A conxunción.
- ✓ O grupo nominal.
- ✓ O enunciado.
- ✓ A oración: suxeito e predicado. Clases de oracións.
- ✓ O texto.
- ✓ Principais mecanismos léxicos e relacións semánticas:
    - Sufixos e prefixos.
    - Palabras derivadas e primitivas.
    - Palabras compostas e simples.
    - Familias léxicas.
    - As palabras técnicas.
    - Sentido literal e figurado.
    - Palabras monosemánticas e polisémicas.
    - Os dialectismos.
    - Os xentilicios.
    - As palabras colectivas.
    - Palabras individuais e colectivas.
    - Palabras sinónimas e antónimas.
    - Palabras homónimas.

C. E. I. P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

- ✓ Principais regras ortográficas:
  - O acento gráfico nas palabras agudas, graves e esdrúxulas.
  - O acento gráfico sobre **i** e **u** nos hiatos.
  - Uso do acento diacrtítico.
  - Casos especiasi de acentuación.
  - Uso do **b**/ **v**.
  - Uso do **h**.
  - Palabras con **i**.
  - Uso do **x**.
  - Uso de **por que**/ **porque** e **se non**/ **senón**.
  - Palabras con **–cc**.
  - Palabras con **–ns**.
  - Uso de **que o**, **co**, **có**.
  - A segunda forma do artigo.
  - Signos de puntuación: o punto, a coma, o punto e coma, os dous puntos, e os puntos suspensivos.
  - Uso do paréntese.
  - A partición de palabras.
  - Os signos de interrogación e exclamación.
  - Uso da diérese.
  - Contraccións dos pronomes átonos. A súa escritura.

Literatura.
- ✓ O feito de escribir.
- ✓ A inspiración.
- ✓ Os textos literarios.
- ✓ Os xéneros literarios:

  - A poesía.
  - A fábula.
  - A lenda.
  - O conto.
  - A novela.
  - A comedia e traxedia.
  - O teatro.
- ✓ As biografías.
- ✓ As memorias.
- ✓ Os libros de aventuras.
- ✓ A crítica.
- ✓ O monólogo.
- ✓ Nocións xerais da métrica: prosa e verso, nomes dos versos, medida dos versos, os xogos de rimas, estroga, poema, musicalidade dos poemas.
- ✓ Principais recursos literarios: o uso dos adxectivos, a personificación, a comparación, a metáfora, a repetición e os recursos fónicos.
- ✓ A linguaxe poética.
- ✓ Outros recursos: a lista de palabras e os caligramas.
- ✓ Os escritores.
- ✓ Os anónimos.

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

PROCEDEMENTOS

- ✓ Recoñecemento de diferentes formas de comunicación.
- ✓ Identificación de distintas linguas.
- ✓ Aplicación de normas ortográficas e gramaticais.
- ✓ Uso do diccionario e enciclopedias.
- ✓ Lectura comprensivade textos literarios en verso e prosa.
- ✓ Análise e elaboración dos seguintes traballos:
    - o Textos narrativos, informativos e argumentais.
    - o Mensaxes onde se combina o gráfico e o verbal (cómics, carteis, logotipos, felicitacións, etc).
    - o Organizadores gráficos, esquemas e resumos que sintetizan a información dun texto.
- ✓ Presentación de hipóteses.
- ✓ Redacción de diálogos.
- ✓ Reconstrucción da secuencia de feitos dun texto narrativo.
- ✓ Recoñecemento da información relevante dun texto.
- ✓ Deducción do significado das palabras polo contexto.
- ✓ Realización dun debate ou coloquio.
- ✓ Recoñecemento e creación de figuras literarias.
- ✓ Análise de elementos relevantes dos textos poéticos: medida dos versos, tipos de rimas, estrofas e recursos estilísticos.
- ✓ Recoñecemento das principais características do xénero teatral.
- ✓ Dramatización de textos e situacións.
- ✓ Relato oral dun conto describindo os personaxes e o lugar onde se desenvolve a acción.
- ✓ Descrición oral de persoas, lugares, situacións…
- ✓ Expresión razoada de opinións sobre un texto, coñecementos persoais, preferencias, etc.
- ✓ Lectura expresiva de textos coa pronunciación, a entonación e o ritmo axeitado.
- ✓ Aplicación e interpretación de símbolos e sinais.

ACTITUDES

- ✓ Respecto pola diversidade lingüística.
- ✓ Valoración da comunicación oral e escrita como modo para satisface-las necesidades persoais de comunicación e tamén como medio para transmiti-la cultura.
- ✓ Aprecio da lectura e a escritura como fontes de enriquecemento persoal, pracer e diversión.
- ✓ Interese pola busca de canles cominicativas persoais e creativas no uso da lingua.
- ✓ Participación activa en situacións de comunicación colectuvas, respectando as normas básicas que regulan a comunicación oral.
- ✓ Interese pola lectura de textos literarios, desenvolvendo criterios propios de selección.

C. E. I. P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

- Aceptación e rigor no emprego das regras ortográficas e gramaticais da linguaxe.
- Preocupación por escribir con precisión , claridade, orde e limpeza.
- Interese polo uso do diccionario e outras fontes de documentación.
- Respecto polos códigos das linguaxes non verbais e polas normas que regulan o seu uso.
- Posición favorable co fin de evita-los usos lingüísticos que supoñen discriminación social, relixiosa, racial, sexual ou de calquera tipo.
- Coidado e respecto no uso de libros, revistas, xornais e bibliotecas.

LINGUA CASTELÁ

<u>Conceptos e procedementos</u>

CONCEPTOS

- A linguaxe e as linguas. Diversidade lingüística.
- As sílabas e as clases. Ditongo e hiato.
- O substantivo:
- Os substantivos:
    - Clases.
    - Xénero e número.
- Os adxectivos:
    - Xénero e número.
    - Graos.
- Os pronomes persoais.
- O artigo.
- Os demostrativos.
- Os posesivos.
- Os numerais.
- Os indefinidos.
- O verbo:
    - Raíz e desinencia.
    - Número, persoa, tempo e modo.
    - Os tempos verbais.
    - 1ª, 2ª e 3ª conxugación.
    - Clases de verbos: irregualres e defectivos.
    - A conxugación irregular.
- O adverbio.
- A preposición.
- A conxunción.
- O grupo nominal.
- O enunciado.
- A oración: suxeito e predicado. Clases de oracións.
- O texto.
- Principais mecanismos léxicos e relacións semánticas:
    - Sufixos e prefixos.
    - Palabras derivadas e primitivas.

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

- Palabras compostas e simples.
- Familias de palabras.
- Signifgicado denotativo e connotativo.
- Sentido literal e figurado.
- Palabras monosémicas e polisémicas.
- Palabras individuais e colectivas.
- Palabras sinónimas e antónimas.
- Palabras homónimas e parónimas.
- Campo semántico e campo léxico.
- Palabrtas omomatopeicas, siglas, extranxeirismos, tecnicismos …
- Palabras tabú e eufemismos.
- Refráns e expresións.

✓ Principais regras ortográficas:
- Palabras con **cc**.
- Palabras con **z**/ **d** final.
- Palabras con **g** ante consonante.
- Uso da **b**/ **v**/ **j**/ **e**/ **h**/ **x**/ **ll**.

✓ A sílaba tónica e o til.
✓ Regras de acentuación:
- O til en palabras agudas, graves e esdrúxulas.
- O til en ditongos e hiatos.
- O til en palabras monosílabas.
- O til en palabras interrogativas e exclamativas.

✓ Signos de puntuación: o punto, a coma, o punto e coma, os dous puntos, os puntos suspensivos, a paréntese, a raia e o guión.

Literatura

✓ Os textos literarios.
✓ Os xéneros literarios;
- A lírica tradicional.
- O romanceiro.
- A fábula.
- O conto.
- A novela.
- A comedia e a traxedia.

✓ Nocións xerais da métrica: prosa e verso, medida dos versos, rima, estrofa, poema.
✓ Principais recursos literarios: o uso dos adxectivos, a personificación, a comparación, a metáfora, a hipérbole, a repetición e os recursos fónicos.
✓ Outros recursos: a lista de palabras e os caligramas.
✓ Mensaxes que integran sistemas de comunicación verbal e non verbal.

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

PROCEDEMENTOS

- ✓ Recoñecemento de diferentes formas de comunicación.
- ✓ Identificación de distintas linguas.
- ✓ Aplicación de normas ortográficas e gramaticais.
- ✓ Uso do diccionario e enciclopedias.
- ✓ Lectura comprensiva de textos literarios en verso e prosa.
- ✓ Análise e elaboración dos seguintes traballos:
  - Textos narrativos, informativos e argumentativos.
  - Mensaxes onde se combina o gráfico e o verbal (cómics, carteis, logotipos, felicitacións, etc.)
  - Organizadores gráficos, esquemas e resumos que sintetizan a información dun texto.
- ✓ Presentación de hipóteses.
- ✓ Redacción de diálogos.
- ✓ Reconstrucción da secuencia de feitos dun texto narrativo.
- ✓ Recoñecemento da información relevante dun texto.
- ✓ Deducción do significado das palabras polo contexto.
- ✓ Realización dun debate ou coloquio.
- ✓ Recoñecemento e creación de figuras literarias.
- ✓ Análise de elementos relevantes dos textos poéticos: medida dos versos, tipos de rimas, estrofas e recursos estilísticos.
- ✓ Recoñecemento das principais características do xénero teatral.
- ✓ Dramatización de textos e situacións.
- ✓ Relato oral dun conto describindo os personaxes e o lugar onde se desenvolve a acción.
- ✓ Descrición oral de persoas, lugares, situacións, …
- ✓ Expresión razoada de opinións sobre un texto, coñecementos persoais, preferencias, etc.
- ✓ Lectura expresiva de textos coa proninciación, a entoación e o ritmo axeitado.
- ✓ Aplicación de técnicas de lectura rápida e detallada.
- ✓ Creación e interpretación de símbolos e sinais.

C.E.I.P. Prácticas de Ourense
Programacións didácticas

ACTITUDES

- ✓ Respecto pola diversidade lingüística.
- ✓ Valoración da comunicación oral e escrita como modo para satisface-las necesidades persoais de comunicación e tamén como medio para transmiti-la cultura.
- ✓ Aprecio da lectura e a escritura como fontes de enriquecemento persoal, pracer e diversión.
- ✓ Interese pola busca de canles comunicativas persoais no uso da lingua.
- ✓ Participación activa en situacións de comunicación colectivas, respectando as normas básicas que regulan a comunicación oral.
- ✓ Interese pola lectura de textos literarios, desenvolvendo criterios propios de selección.

- ✓ Aceptación e rigor no emprego das regras ortográficas e gramaticais da linguaxe.
- ✓ Preocupación por escribir con precisión, claridade, orde e limpeza.
- ✓ Interese polo uso do diccionario e outras fontes de documentación.
- ✓ Repecto polos códigos das linguaxes con verbais e polas normas que regulan o seu uso.
- ✓ Posición crítica ante as mensaxes que emiten os medios de comunicación e a publicidade.
- ✓ Actitude favorable co find e evita-los usos lingüísticos que supoñen discriminación social, relixiosa, racial, sexual ou de calquera tipo.
- ✓ Coidado e respecto no uso de libros, revistas, xornais e bibliotecas.

MATEMÁTICAS

<u>Conceptos e procedementos</u>

CONCEPTOS

Números
- ✓ Números de ata 12 cifras.
- ✓ Números romanos.
- ✓ Fracción e números mixtos.
- ✓ Números decimais.
- ✓ Múltiplos e divisorios. M.c.d. e m.c.m.
- ✓ Números primos e compostos.
- ✓ Números enteiros.
- ✓ Números proporcionais.
- ✓ Probabilidade: suceso seguro, posible e imposible.
- ✓ Frecuencia absoluta e relativa.

Operacións
- ✓ Suma, resta, multiplicación e división de números naturais.
- ✓ Operacións combinadas.
- ✓ As propiedades conmutativa, asociativa e distributiva da suma e a multiplicación.
- ✓ Potencias e raíz cuadrada.
- ✓ Suma, resta, multiplicación e división de fraccións.
- ✓ Porcetaxes.
- ✓ Suma, resta, multiplicación e división de números decimais.
- ✓ Media, mediana e moda.

Medida
- ✓ Unidades de lonxitude, capacidade e masa:
  - o Múltiplos e submúltiplos do metro, do litro e do gramo. Múltiplos do quilogramo.
  - o Relacións.
- ✓ Unidades de medida e tempo.
- ✓ Unidades de superficie:
  - o Múltiplos e submúltiplos do metro cuadrado.

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

  - Unidades agrarias.
- ✓ Áreas de triángulos e paralelogramos
- ✓ Unidades monetarias: o euro.

XEOMETRÍA

- ✓ Rectas e ángulos:
  - Semirrecta e segmento. Mediatriz dun segmento.
  - Rectas paralelas e perpendicualres.
  - Ángulos: tipos, bisectriz; unidades de medida.

- ✓ Figuras planas:
  - Polígonos regulares e irregulares.
  - Perímetro dun polígono.
  - Clasificación de triángulos e cuadriláteros.
  - Simetría e translación.
  - Circunferencia,círculo e figuras circulares.

- ✓ Corpos xeométricos: prismas, pirámides e corpos redondos.

PROCEDEMENTOS

Números e operacións

- ✓ Leectura escrita, descomposición e comparación de núemros de ata 12 cifras.
- ✓ Lectura e escritura de números romanos.
- ✓ Cálculo de sumas, restas, multiplicacións, divisións e operacións combinadas con números naturais.
- ✓ Identificación da relación entre os termos dunha división.
- ✓ Cálculo mental de operacións con números naturais.
- ✓ Lectua, escritura e cálculo de potencias.
- ✓ Recoñecemento de múltiplos e divisores dun número.
- ✓ Cálculo do m.c.m. e m.c.d. de varios números.
- ✓ Recoñecemento de números primos e compostos.
- ✓ Representación, lectura e escritura de fraccións.
- ✓ Elaboración de cálculos con fraccións: sumas, restas, multiplicacións e divisións.
- ✓ Cálculo mental da fracción dun número.
- ✓ Lectura, escritura, descomposición e comparacións de números decimais.
- ✓ Cálculo de sumas, restas, multiplicacións e divisións con números decimais.
- ✓ Aproximación de números decimais, paso dun número decimal a unha fracción decimal e viceversa.
- ✓ Lectural, escritura e cálculo de porcentajes.
- ✓ Cálculo da raíz cuadrada dun número a partir do cadrado do número correspondente.
- ✓ Cáculo e comparación de probabilidades.
- ✓ Recoñecemento dun suceso seguro, posible e imposible.
- ✓ Cálculo de frecuencias absoluta e relativa dun conxunto de datos.
- ✓ Resolución de problemas buscando a regra dunha serie.

Solución de problemas

- ✓ Realización de esquemas para atopar tódalas solucións dunha situación.

C. E. I. P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

- ✓ Invención e resolución de problemas de dúas ou máis operacións.
- ✓ Resolución de problemas buscando os datos en varios textos ou gráficos.
- ✓ Cálculo anticipado da solución aproximada dun problema.
- ✓ Determinación e invención do dato que falta nun problema.
- ✓ Resolución de problemas representando datos con debuxos.
- ✓ Resolución de problemas buscando a regra dunha serie.

Medida

- ✓ Identificación de múltiplos e submúltiplos do metro e paso das súas unidades a outras.
- ✓ Identificación de múltiplos e submúltiplos do litro e paso dunhas unidades a outras.
- ✓ Identificación de múltiplos e submúltiplos do gramo e paso dunhas unidades a outras.
- ✓ Estimación sa lonxitude de obxectos e distancias.
- ✓ Estimación da capacidade ou a masa de obxectos cotiáns.
- ✓ Resolución de problemas con unidades de lonxitude, capacidade e masa.
- ✓ Identificación de múltiplos e submúltiplos do metro cadrado e paso dunhas unidades a outras.
- ✓ Medida de superficies planas utilizando un cadrado unidade.
- ✓ Cálculo da área de cadrados, rectángulos, rombos, romboides e triángulos.
- ✓ Interpretación de planos e mapas a escala.
- ✓ Cálculos con unidades de tempo.
- ✓ Resolución de problemas con euros.

Xeometría

- ✓ Recoñecemento e trazado de rectas paralelas e perpendiculares.
- ✓ Medida, identificación e trazaod de ángulos.
- ✓ Cálculo de sumas e restas de ángulos.
- ✓ Trazado da mediatriz dun segmento e da bisectriz dun ángulo.
- ✓ Interpretación de xiros e relación cos ángulos que determinan.
- ✓ Identificación e trazado de polígonos e formas circulares.
- ✓ Cálculo do perímetro dun polígono e da lonxitude dunha circunferencia.
- ✓ Descrición e clasificación de triángulos e de cuadriláteros.
- ✓ Construcción de triángulos e rectángulos coñecendo a medida dos seus lados.
- ✓ Trazado da figura simétrica doutra respecto dun eixe.
- ✓ Ampliación dunha translación a unha figura dada.
- ✓ Identificación dos elementos e do desenvolvemento de prismas, pirámides e corpos redondos.

Gráficos

- ✓ Interpretación de gráficos de barras, de puntos, de sectores e pictogramas.
- ✓ Representación de datos en gráficos de barras, de puntos, lineais, de sectores e pictogramas.

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

ACTITUDES

- ✓ Valoración da importancia das matemáticas para resolver situacións cotiás.
- ✓ Rigor no uso dos símbolos numéricos e das súas regras.
- ✓ Interese por coñecer, analizaqr e utilizar relacións regularidades numéricas, e novas formas de expresión numérica.
- ✓ Actitude aberta para coñecer estratexias de cálculo distintas ás que utiliza habitualmente.
- ✓ Confianza na propia capacidade e gusto por elaborar e usar estratexias persoais de cálculo mental.
- ✓ Recoñecemento das vantaxes do cálculo estimado.
- ✓ Presentación clara e ordenada dos traballos: operacións, gráficso, debuxos ...
- ✓ Interese e coidado no manexo de instrumentos de debuxo e medición de ángulos.
- ✓ Precisión na descrición e representación de formas xeométricas.
- ✓ Valoración da importancia e das vantaxes que ofrece a representación gráfica, evitando xuízos parciais e precipitados.
- ✓ Curiosidade e minuciosidade na observación de sucesos.
- ✓ Interese polo manexo de escalas na interpretación e representación de mapas e planos.
- ✓ Valoración positiva do traballo e esforzo persoal e o dos compañeiros.
- ✓ Interese polo traballo en equipo.
- ✓ Mostrar curiosidade polas situacións lúdicas das matemáticas.

COÑECEMENTO DO MEDIO

<u>Conceptos e procedementos</u>

CONCEPTOS

- ✓ Os animais:
    - o Clasificación.
    - o Funcións vitais.

- ✓ As plantas:
    - o Clasificación.
    - o Funcións vitais.

- ✓ O aparato locomotor: o sistema esquelético e muscular.
- ✓ Os sentidos: vista, oído, gusto, tacto e olfato.
- ✓ A nutrición:
    - o Anatomía e fisioloxía dos aparatos dixestivo, respiratorio, circulatorio e excretor.
    - o O sangue.
- ✓ A coordinación nerviosa:

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
programacións didácticas

- Elementos do sistema nervioso.
- Etapas.

✓ A reprodución humana:

- O aparato reproductor feminino e masculino.
- A fecundación.
- A evolución do feto durante o embarazo.
- O nacemento.

✓ Os seres vivos e o medio:
- Os ecosistemas e os seus elementos.
- As relacións entre os seres vivos.
- Os biomas.
- Os problemas ambientais.

✓ A materia: propiedades, estados (sólido, líquido e gaseoso) e cambios.
✓ A enerxía, formas, fontes e transformacións. O son. A luz.
✓ A electricidade e o magnetismo.
✓ Forzas e máquinas.
✓ O universo, o Sistema Solar e a Terra.
✓ A xeografía física:
- O relevo.
- A hidrosfera.
- O clima.
- Europa, España e Galicia.

✓ A xeografía humana e económica:
- Poboación e movementos migratorios.
- Actividades productivas (sector primario, secundario e terciario).
- Europa, España e Galicia.

✓ A cultura, os símbolos, os costumes, as tradicións, as institucións e o goberno de Galicia.
✓ As idades da historia: Prehistoria, Idade Antiga, Idade Media, Idade Moderna e Idade Contemporánea.
✓ A Unión Europea.

PROCEDEMENTOS

✓ Diferenciación dos diversos tipos de seres vivos.
✓ Clasificación dos animais empregando distintos criterios.
✓ Organización da información en cadros, esquemas anatómicos e gráficos, e interpretación dos mesmos.
✓ Identificación das carácterísticas e das partes dunha planta.
✓ Clasificación das plantas.
✓ Descrición dos procesos que interveñen na nutrición dunha planta.
✓ Comparación das características da reprodución e do ciclo vital de diferentes grupos de animais e plantas.

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

- ✓ Identificación de órganos, aparatos e procesos fisiolóxicos do corpo humano.
- ✓ Elaboración de hipóteses relacionadas cos distintos procesos vitais.
- ✓ Comparación das características das diferentes etapas de desenvolvemento das persoas.
- ✓ Establecemento da relación enrte os sentidos, o sistema nervioso e o aparato locomotor.
- ✓ Observación de fotografías e debuxos para extraer información deles.
- ✓ Orde cronolóxica da evolución do feto durante o embarazo.
- ✓ Presentación de hipóteses sobre os cambios que se producen nun ecosistema.
- ✓ Establecemento de relacións entre os elementos do clima, as zonas climáticas e os biomas.
- ✓ Explicación das transformacións cousadas nunha paisaxe polos seres humanos e da influencia da paisaxe sobre a forma de vida.
- ✓ Identificación das formas e fontes e enerxía, e dos problemas ambientais.
- ✓ Presentación de hipóteses relacionadas cos estados e cambios da materia, e as transformacións da enerxía.
- ✓ Establecemento de relacións entre as transformacións da enerxía, as máquinas e as súas aplicacións na vida diaria.
- ✓ Elaboración e interpretación de esquemas e fotografías relacionados coa estructura das máquinas e o seu funcionamento.
- ✓ Interpretación de esquemas sobre a reflexión e a refracción da luz.
- ✓ Presentación de hiòteses para explicar feitos relacionados coa electricidade e o magnetismo.
- ✓ Realización e interpretación de experimentos sinxelos, e elaboración de respostas científicas ós sucesos do medio.
- ✓ Localización nun mapa de topónimos, unidades de relevo, ríos, …
- ✓ Interpretación e elaboración de gráficos.
- ✓ Interpretación de mapas políticos e pirámides de poboación.
- ✓ Investigación sobre as institucións europeas, nacionais e autonómicas.
- ✓ Elaboración e interpretación de gráficos e mapas físicos, políticos, demográficos e económicos de Europa, España e de Galicia.
- ✓ Elaboración e interpretación de liñas do tempo, cadros e mapas históricos.
- ✓ Estudio de documentos históricos, obxectos e costumes de épocas remotas.
- ✓ Confección de fichas sobre personaxes, monumentos e tradicións.
- ✓ Comparación dos costumes dunha cultura con outra.
- ✓ Busca de información en revistas e libros de consulta.
- ✓ Participación en debates.

ACTITUDES

- ✓ Curiosidade e interese por coñece-la anatomía e o funcionamento do corpo humano.
- ✓ Valoración da importancia de manter hábitos saudables que favorezan o crecemento e o desenvolvemento.

C. E. I. P. Prácticas de Ourense
Programacións didácticas

- ✓ Interese por amplia-lo coñecemento sobre elementos da Natureza: fauna, flora, clima, paisaxes, etc.
- ✓ Valoración da biodiversidade do noso planeta, e en concreto polo patrimonio natural europeo, español, autonómico e local.
- ✓ Interese por coida-lo medio, realizando actividades que contribúen a este coidado, coma o aforro de enerxía e a separación no lixo de residuos moi contaminantes, coma as baterías, e de materiais reciclables, coma o papel.
- ✓ Gusto por participar en debates e manifesta-la propia opinión , valorando o diálogo como in strumento para evitar conflictos e soluciona-los problemas.
- ✓ Valoración da observación e toma de datos como dios para coñece-las características das cousas que nos rodean.
- ✓ Interese por coñece-la realidade a partir de gráficos e mapas.
- ✓ Valoración e respecto por tódolos traballos, á marxe da súa remuneración económica.
- ✓ Aprecio do patrimonio históricos e cultural a nivel local, nacional e internacional.
- ✓ Ponderación ó axuiza-lo progreso nos seus aspectos positivos e negativos.
- ✓ Preocupación polos problemas sociais do pasado e da actualidade e por coñece-las súas causas.
- ✓ Defensa do sistema democrático coma o mellor medio de goberno.
- ✓ Valoración de tódalas persoas con independencia de raza, nacionalidade, idade, sexo ou minusvalías.
- ✓ Apoio ás persoas e colectivos que loitan polo respecto e avance dos dereitos humanos.
- ✓ Consideración das mulleres como axentes históricos fundamentais.
- ✓ Interese por coñece-la forma de vida dos nosos antepasados.
- ✓ Valoración dos documentos históricos e restos antigos, como fontes para o coñecemento do pasado.

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

EDUCACIÓN ARTÍSTICA

<u>Conceptos e procedementos</u>

CONCEPTOS

- ✓ Os elementos do medio: obxectos, animais, plantas e a figura humana.
- ✓ As calidades sensoriais dos obxectos: a cor,l a forma, o tamaño, a proporción, a textura, o volume, etc.
- ✓ Función comunicativa da linguaxe visual e plástica.
- ✓ As imaxes: o seu proceso de elaboración e os materiais
- ✓ Os obxectos e a súa representación.
- ✓ Formas xeométricas, simétricas, abstractas e figurativas.
- ✓ O retrato nas artes plásticas.
- ✓ Instrumentos, técnicas e materiais plásticos.
- ✓ As posicións dos elementos duna composición.
- ✓ A proporción.
- ✓ A perspectiva, o sombreado e a relación entre a figura e o fondo nunha composición.

PROCEDEMENTOS

- ✓ Observación das características sensoriais dos elementos do medio.
- ✓ Afondamento en técnicas propias de elaboración de imaxes.
- ✓ Distinción e relación entre forma e imaxe.
- ✓ Comprensión e planificación de procesos para a realización de obras visuais.
- ✓ Manipulación de materiais plásticos diversos e manexo de instrumentos.
- ✓ Análise de cores, formas e texturas.
- ✓ Combinación de cores e formas con intención comunicativa.
- ✓ Adquisición de nocións de representación bidimensional e tridimensional.
- ✓ Observación de obras pertencentes á arte universal.
- ✓ Representación de obxectos, de animais e da figura humana.
- ✓ Elaboración de texturas con técnicas mixtas.
- ✓ Observación e estudio de escalas e proporcións.
- ✓ Construcción de obxectos.
- ✓ Utilización do eixe de simetría, de figuras xeométricas, de esquemas, de cuadrículas e da pautas como referencia para o debuxo.
- ✓ Interpretación crítica de mensaxes recibidas a través da imaxe, de signos e de símbolos.
- ✓ Coñecemento e uso de novas tecnoloxías adaptadas á educación plástica.

ACTITUDES

- ✓ Interese pola observación, descrición e representación dos elementos do medio.
- ✓ Curiosidade cara á exploración sensorial do medio, dos materiais e das técnicas.
- ✓ Respecto e aprecio polas manifestacións artísticas do medio e de lugares máis afastados.
- ✓ Participación activa no traballo colectivo.
- ✓ Valoración positiva do propio traballo e do traballo dos outros.
- ✓ Coidado dos materiais e as produccións.
- ✓ Esforzo por mellorar a propia capacidade de creación e execución.
- ✓ Interese por comentar as propias experiencias e opinións sobre as manifestacións plásticas.
- ✓ Interese por analizar os distintos elementos dunha composición.

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

EDUCACIÓN FÍSICA

BLOQUE I : "O corpo.Imaxe e percepción"

Conceptos

1. O esquema corporal segmentario:partes do corpo.
2. Percepción do propio corpo en movementos combinados,xogos e deportes.
3. Elementos orgánico-funcionais relacionados co movemento:a relaxación e a contracción.
4. Posibilidades motrices do corpo:comunicación e relaxación.
5. Relacións espaciais(dimensións en planos e volumes) e relacións temporais (secuencias,cadeas rítmicas,velocidade).

Procedementos

1. Coñecemento,organización e uso dos principais centros de mobilidade.
2. Dominio dos membros corporais.
3. Mecanización de movementos.
4. Control da tensión e a relaxación.
5. Desenvolvemento das capacidades perceptivo-motrices.
6. Dominio e precisión da coordinación dinámica e estática.
7. Aplicación do equilibrio estático e dinámico nas actividades motrices e xogos.
8. Uso e estructuración do dominio espacial en actividades motrices e deportivas.
9. Distribución temporal de programas motores(duración,ritmos,cadencias,...)

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

Actitudes

1. Sentido autocrítico na valoración e aceptación da propia realidade corporal,as súas posibilidades e limitacións,autoesixencia fronte á superación e o esforzo.
2. Dignidade do propio corpo,adquisición dun espírito crítico respecto do propio corpo e o seu desenvolvemento.
3. Valoración de aspectos como a seguridade,a confianza en sí mesmo e a autonomía persoal para acadar unha aceptación positiva dun mesmo.

BLOQUE II : "O corpo.Habilidades e destrezas"

Conceptos

1. Esquemas motores adaptados(trepar).

2. As capacidades físicas e as habilidades en relación co deporte.
3. As posibilidades do movemento adaptadas ós xogos e o deporte.
4. A habilidade motriz adaptada a distintos medios.

Procedementos

1. Mellora da conducta motriz a través do axuste neuromotor.
2. Planificación de actividades motrices e razoamento motor.
3. Experimentación e utilización das habilidades básicas e formas de execución nas diferentes situacións(xogos,deportes,...).
4. Aplicación do ritmo nas actividades motrices.
5. Automatización dos movementos básicos en actividades motrices,xogos e deportes.
6. Acondicionamento físico global(aspectos cuantitativos do movemento).

Actitudes

1. Recoñecemento e valoración crítica do traballo ben executado desde o punto de vista motor.
2. Autonomía e confianza en si mesmo,para que con responsabilidade se adapten as propias habilidades motrices a diferentes situacións e medios,amosando interese pola superación das dificultades.
3. Afán e interese por aumenta-la competencia e habilidade motriz mediante a adquisición dunha actitude de superación e esforzo e unha concienciación das propias posibilidades e limitacións.
4. Participación en actividades diversas,recoñecemento da existencia de diferencias e limitacións no nivel de destreza,valoración do esforzo propio e alleo,e rexeitamento de calquera tipo de discriminación.

BLOQUE III: "O corpo:expresión e comunicación"

Conceptos

1. Expresión,representación e comunicación por medio do xesto.

Procedementos

1. Integración das cualidades do movemento na propia execución motriz e na posta en relación con actitudes,sensacións e estados de ánimo (dramatización).

Actitudes

1. Valoración do movemento dos outros/as,analizando os recursos expresivos empregados.
2. Interese por mellora-la calidade do propio movemento.

C.E.I.P. Prácticas de Ourense
Programacións didácticas

BLOQUE IV : “Saúde corporal”

Conceptos

1. Fases de traballo na actividade física (quecemento,relaxación,...).
2. Medidas básicas de primeiros auxilios.

Procedementos

1. Coñecemento e práctica das fases de traballo presentes na actividade física.
2. Utilización das medidas básicas de primeiros auxilios.

Actitudes

1. Valoración da importancia do exercicio físico para o coidado do propio corpo.
2. Autonomía con referencia á aplicación dos primeiros auxilios.

BLOQUE V : “Os xogos”

Conceptos

1. Xogos de iniciación deportiva.
2. Xogos de campo.

Normas e regulamento nos xogos.

Procedementos

1. Realización de habilidades básicas de iniciación deportiva nos xogos.
2. Práctica de xogos de aire libre.
3. Utilización de regras básicas nos diferentes xogos.

Actitudes

1. Aceptación do papel que corresponde desempeñar como xogador-a en calquera tipo de xogo.
2. Valoración dos límites do propio corpo.
3. Respecto ás normas e ás regras dos xogos.

C. E. I. P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

III.a. PRINCIPIOS PEDAGÓXICOS XERAIS

O periodo de idade comprendido entre os dez e os doce anos, que se corresponde o terceiro ciclo de Educación Primaria, está caracterizado por uns trazos evolutivos que afectan ó desenvolvemento motor, socio- afectivo e intelectual do neno e da nena.

- ✓ **Desenvolvemento motor.** As nenas e os nenos teñen unha visión máis obxectiva da realidade e adquiren maior capacidade de operar cos sistemas de símbolos da linguaxe, as matemáticas e a vida social. Adquiriron mecanismos mentais que os distancian do mundo dos obxectos directamente percibidos e das accións concretas sobre eses obxectos. Agora poden operar con símbolos, aínda que, sen dúbida, precisan axuda para realizar con competencia estas operacións.

- ✓ **Desenvolvemento socio- afectivo**. Os nenos e nenas revelan unha autonomía e unha autodeterminación que ata este momento non mostraran e que constitúe unha das características esenciais desta etapa de desenvolvemento; pero, ó mesmo tempo, continùan sendo moi sensibles ás influencias do grupo para comprender o seu mundo e requiren de estímulos suficientes para exteriorizar de forma controlada a súa afectividade.

- ✓ **Desenvolvemento intelectual.** Os nenos desta idade empezan a comprender que nunha situación dada interveñen e funcionan moitos factores, e tratan de separalos. En xeral, ós doce anos desenvólvese o dominio das operacións formais e dos razoamentos, que levan a identificar as consecuencias dos feitos ou a deducir nova ideas doutras xa coñecidas.

O proceso de ensinanza- aprendizaxe entendemos que debe cumprir os seguintes requisitos:

- o Partir do nivel de desenvolvemento do alumnado e das súas aprendizaxes previas.
- o Asegurar a construcción de aprendizaxes significativas a través da mobilización dos seus coñecementos previso e da memorización comprensiva.
- o Posibilitar que os alumnos e as alumnas realicen aprendizaxes significativas eles sos.
- o Favorecer situacións nas que os alumnos e alumnas deben actualizar os seus coñecementos.
- o Proporcionar situacións de aprendizaxe que teñen sentido para os alumnos, co fin de que resulten motivadoras.

En coherencia co exposto, os principios que orientan a nosa práctica educativa son os seguintes:

- ✓ **Metodoloxía activa.**

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

Supón atender a aspectos intimimamente relacionados, referidos ó clima de participación e integración do alumnado no proceso de aprendizaxe:

- Integración activa dos alumnos e alumnas na dinámica xeral da aula e na adquisición e configuración das aprendizaxes.
- Participación no deseño e desenvolvemento do proceso de ensinanza/ aprendizaxe.

✓ **Motivación.**
Consideramos fundamental partir dos intereses, demandas, necesidades e expectativas dos alumnos e alumnas. Tamén será importante arbitrar dinámicas que fomenten o traballo en grupo.

✓ **Atención á diversidade do alumnado.**
A nosa intervención educativa cos alumnos e alumnas asume como un dos seus principios básicos ter en conta os seus diferentes ritmos de aprendizaxe, así como os seus distintos intereses e motivacións.

✓ **Avaliación do proceso educativo.**
A avaliación concíbese dunha forma holística, é dicir, analiza tódolos aspectos do proceso educativo e permite a retroalimentación, a achega de informacións precisas que permiten reestructurar a actividade no seu conxunto.

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

AGRUPAMENTO DOS ALUMNOS

Os diversos modelos de agrupamento que adopta o centro son unha dimensión esencial do Proxecto Curricular. Cremos que utilizar un único modelo de agrupamento, con independencia da diversidade de características do conxunto de alumnos e das actividades de ensinanza- aprendizaje, limita o potencial enriquecedor do proceso educativo.
A diversidade de agrupamentos ó longo deste proceso cumpre dous obxectivos:

- Proporciona unha mellor explotación das actividades ecolares.
- Constitúe un instrumento de adecuación metodolóxica ás necesidades dos nosos alumnos e alumnas.

A selección dos diversos tipos de agrupamento que se van articular atende ós seguintes principios:

- Parten do modelo educativo do centro.
- Responden ás posibilidades e recursos, materiais e humanos, do centro.
- Son sufiencientemente flexibles para realizar adecuacións puntuais en certas actividades.
- Parten da observación real dos nosos alumnos e alumnas e da predicción das súas necesidades.

- Manteñen unha estreita relación coa naturaza disciplinar da actividade ou área.

Os criterios de distribución do alumnado por aulas obedece a unha análise sistemática, que recolle aspectos de debate tan importantes coma o punto de partida dos alumnos ó cegar ó inicio do ciclo e de cada curso, as peculiaridades educativas do centro e a naturaza da área ou actividade.

CRITERIOS DE AGRUPAMENTO

- ✓ Procedencia dun mesmo centro.
- ✓ Idade cronolóxica.
- ✓ Nivel de instrucción.
- ✓ Ritmo de aprendizaxe.
- ✓ Intereses.
- ✓ Motivación.
- ✓ Naturaza da área ou da actividade.

TIPOS DE AGRUPAMENTO

- ✓ Aula.
- ✓ Gran grupo.
- ✓ Pequeño grupo.
- ✓ Obradoiros.
- ✓ Comisións de traballo.
- ✓ Grupos de actividade.

A ORGANIZACIÓN DOS ESPACIOS

A distribución de espacios formúlase a partir dos seguintes obxectivos:

- ✓ Incrementar as posibilidades de integración grupal.
- ✓ Potenciar na actividade escolar un grao de autonomía suficiente.
- ✓ Permitir o aproveitamento de espacios alleos á propia aula.

S. E. I. P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

O ESPACIO DA AULA.

O primeiro bloque de decisións contempla a adscripción do espacio de aula ben ó grupo, ben á materia impartida. Esta decisión tamén implica a elección dos materiais integrantes do espacio fundamental de traballo e a súa relación cos agrupamentos flexibles e a aplicación de dinámicas de grupo axeitadas a cada contexto e situación de aprendizaxe (recantos de aprendizaxe, comisións de traballo, grupos de actividade, quendas na roda, …).

Ademais, considérase o problema da disposición das mesas, o lugar ocupado polo profesor na aula e a relación quinésica da aula. As decisións atenden á existencia de diferentes espacios con ritmos distintos de participación, cunha zona de acción e unha zona marginal (zona anterior e zonas posteriores e laterais respectivamente) e a necesidade de activalas.

En síntese, algúns dos aspectos a ter en conta no modelo de aula son os seguintes:

- ✓ Aula-grupo/ aula- materia.
- ✓ Materiais integrantes da aula.
- ✓ Relación con agrupamentos.
- ✓ Recursos para a mobilización.
- ✓ Relación espacia profesor- alumnado.
- ✓ Condicións xeráis (iluminación, estado, etc.)

OS ESPACIOS DE USO ESPECÍFICO.

O sengundo ámbito de decisións referentes á distribución de espacios refírese a aqueles que teñen un uso específico no centro, e que en definitiva son de uso común por parte de tódolos alumnos e alumnas.

Algúns destes espacios son os seguintes:

- ✓ Biblioteca.
- ✓ Laboratorio.
- ✓ Obradoiros.
- ✓ Sala de usos múltiples.
- ✓

A ORGANIZACIÓN DO TEMPO

A organización do tempo contémplase desde dúas perspectivas claramente diferenciadas: a confección dun horario xeral, co correspondente desenvolvemento das áreas, acorde coa súa óptima temporización, e a elaboración dun horario de actividade docente, no que se contemplan as restantes actividades organizativas do centro. En consecuencia, teremos en conta as seguintes variables:

ÁREAS:

- ✓ Língua galega e Literatura.
- ✓ Língua castelá e Literatura.
- ✓ Matemáticas.
- ✓ Coñecemento do medio.
- ✓ Educaión artística.
- ✓ Educación física.
- ✓ Relixión /Alternativa.
- ✓ Inglés.

ACTIVIDADE DOCENTE:

- ✓ Coordinación de equipos.
- ✓ Coordinación de niveis.
- ✓ Coordinación de grupos.
- ✓ Atención a pais.
- ✓ Acción titorial.
- ✓ Clases de reforzo.

C. E. I. P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

A SELECCIÓN DE MATERIAS E RECURSOS

Os criterios de selección dos materiais curriculares que sexan adoptados polos equipos docentes seguen un conxunto de criterios homogéneos que proporcionan desposta efectiva ás ideas de intervención educativa e ó modelo didáctico anteriormente propostos. De tal modo, establécense oito criterios ou directrices xerais que perfilan a análise:

- ✓ Adecuación ó contexto educativo do centro.
- ✓ Correspondencia dos obxectivos promovidos cos enunciados no Proxecto Curricular.
- ✓ Coherencia dos contados propostos cos obxectivos, presencia dos diferentes tipos de contido e inclusión dos temas transeversais.
- ✓ A acertada progresión dos contados e obxectivos, a correspondencia co nivel e a fidelidade á lóxica interna de cada materia.
- ✓ A adecuación ós criterios de avaliación do centro.
- ✓ A variedade das actividades, diferente tipoloxía e a potencialidade para a atención ás diferencias individuais.
- ✓ A claridade e amenidade gráfica e expositiva.

Atendendo a todo estes, establecemos unha serie de pautas concretas que dirixirán a nosa selección e que están plasmadas na seguinte guía de valoración de amteriais curriculares.

INDICADORES

1. Encádrase con coherencia no proxecto curricular de etapa.
2. Cobre os obxectivos do currículo para o nivel.
3. O número de unidades organiza axeitadamente o curso.
4. Os obxectivos están claramente explicitados.
5. Os contados seleccionáronse en función dos obxectivos.
6. A selección de contados está adecuada ó nivel de desenvolvemento e maduración dos alumnos e alumnas.
7. Contempla contados procedementais e actitudinais.
8. A progresión é axeitada.
9. Integra dunha forma plena a presencia dos temas transversais.
10. Parte dos coñecementos previso dos alumnos e alumnas.
11. Asegura a realización de aprendizajes significativas.
12. Esperta a motivación cara ó estudio e a aprendizaxe.
13. Potencia o uso das técnicas de traballo intelectual.
14. Presenta actividades de reforzo e de ampliación.
15. A cantidade de actividades é suficiente.
16. Permiten a atención á diversidade.
17. As actividades están ben diferenciadas dos contados.
18. As informacións son exactas, actuais e científicamente rigorosas.
19. A información e as explicacións dos conceptos exprésanse con claridade.
20. Facilita a memorización comprensiva mediante unha adecuada organización das ideas, destacando as principias sobre as secundarias.
21. A linguaxe está adaptada ó nivel.

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

22. As imaxes aportan aclaracións ou ampliacións ó texto.
23. Recórrese suficientemente á información gráfica mediante esquemas, táboas, gráficos, mapas, etc.
24. A disposición dos elementos nas páxinas aparece clara e ben diferenciada.
25. O aspecto xeral do libro resulta agradable e atractivo para o alumno.
26. Presenta materiais complementarios que facilitan o desenvolvemento do proceso docente.

LINGUA GALEGA/ PRINCIPIOS DIDÁCTICOS 3º CICLO

A APRENDIZAXE DA LÍNGUA

O desenvolvemento lingüístico dos nenos e nenas de dez a doce anos carácterízase polos seguintes trazos:

- ✓ **Participación de forma planificada e cooperadora** nas situacións de intercambio comunicativo.
- ✓ **Capacidade de variar o rexistro lingüístico** e de utilizar a linguaxe en función do contexto, a situación e os interlocutores.
- ✓ **Capacidade de comprender máis alá do sentido literal do texto** e de realizar deduccións e inferencias sobre elementos sinxelos do contido.
- ✓ **Dominio para expresar oralmente as propias vivencias, feitos ou ideas** de forma estructurada e razoada.
- ✓ **Manifestación de preferencias na selección de lecturas**,e expresión das propias opinións e gustos persoais sobre os textos lidos.
- ✓ **Valoración do proceso de producción de textos escritos,** e comprensión e práctica dos pasos propios deste proceso.

A LINGUA NO PROXECTO

A metodología proposta para o **terceiro ciclo** ten as seguintes características:

- ✓ Unha **programación cíclica,** perfectamente integrada nos obxectivos xerais da etapa.
- ✓ Unha **rigorosa selección dos contados**, que inclúe a sistematización dos conceptos, procedementos e actitudes traballados ó longo de toda a etapa.
- ✓ Unha **proposta global de traballo**, estructurada en quince unidades. Os diferentes programas pretenden contribuir a alcanzar os obxectivos de comprensión e expresión propios da etapa.
- ✓ **Autonomía na aprendizaxe**.

A metodología favorece a mayor participación destes na calidade de aprendizaxe. Concrétase en:

- ✓ **A utilización dunha linguaxe sinxela, clara e estructurada** na presentación dos novos contados.
- ✓ **A gradación das actividades.** A xerarquización destas variará segundo a naturaza e os obxectivos de cada programa.

C.E.I.P. Prácticas de Ourense
Programacións didácticas

- ✓ **A énfase nos procedementos e técnicas de aprendizaxe**, que se concreta nunha *Revisión final*, (na que o alumno toma conciencia dos contados básicos, o modo en que se produciu a aprendizaxe e a utilidade desta) e nun programa específico de *Técnicas de traballo.*
- ✓ **Sensibilidade pola formación en valores.**
  A socialización dos alumnos a esta idade fai obrigada a formación en valores. Esta contémplase na presentación explícita de temas transversais e na oferta de proxectos de contido cívico, nos que a solución de problemas conduce á adopción de actitudes positivas sobre o coidado do propio corpo, a conservación da naturaza, a convivencia, …

LINGUA CASTELÁ/ PRINCIPIOS DIDÁCTICOS 3º CICLO

A APRENDIZAXE DA LÍNGUA

O desenvolvemento lingüístico dos nenos e nenas de dez a doce anos carácterízase polos seguintes trazos:

- ✓ **Participación de forma planificada e cooperadora** nas situacións de intercambio comunicativo.
- ✓ **Capacidade de variar o rexistro lingüístico** e de utilizar a linguaxe en función do contexto, a situación e os interlocutores.
- ✓ **Capacidade de comprender máis alá do sentido literal do texto** e de realizar deduccións e inferencias sobre elementos sinxelos do contido.
- ✓ **Dominio para expresar oralmente as propias vivencias, feitos ou ideas** de forma estructurada e razoada.
- ✓ **Manifestación de preferencias na selección de lecturas**,e expresión das propias opinións e gustos persoais sobre os textos lidos.
- ✓ **Valoración do proceso de producción de textos escritos,** e comprensión e práctica dos pasos propios deste proceso.

A LINGUA NO PROXECTO

A metodología proposta para o **terceiro ciclo** ten as seguintes características:

- ✓ Unha **programación cíclica,** perfectamente integrada nos obxectivos xerais da etapa.
- ✓ Unha **rigorosa selección dos contados**, que inclúe a sistematización dos conceptos, procedementos e actitudes traballados ó longo de toda a etapa.
- ✓ Unha **proposta global de traballo**, estructurada en quince unidades. Os diferentes programas pretenden contribuir a alcanzar os obxectivos de comprensión e expresión propios da etapa.
- ✓ **Autonomía na aprendizaxe**.

A metodología favorece a mayor participación destes na calidade de aprendizaxe. Concrétase en:

- ✓ **A utilización dunha linguaxe sinxela, clara e estructurada** na presentación dos novos contados.

C. E. I. P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

- **A gradación das actividades.** A xerarquización destas variará segundo a naturaza e os obxectivos de cada programa.
- **A énfase nos procedementos e técnicas de aprendizaxe**, que se concreta nunha *Revisión final*, (na que o alumno toma conciencia dos contados básicos, o modo en que se produciu a aprendizaxe e a utilidade desta) e nun programa específico de *Técnicas de traballo.*
- **Sensibilidade pola formación en valores.**
  A socialización dos alumnos a esta idade fai obrigada a formación en valores. Esta contémplase na presentación explícita de temas transversais e na oferta de proxectos de contido cívico, nos que a solución de problemas conduce á adopción de actitudes positivas sobre o coidado do propio corpo, a conservación da naturaza, a convivencia, …

MATEMÁTICAS/ PRINCIPIOS DIDÁCTICOS 3º CICLO

C. E. I. P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

A APRENDIZAXE DAS MATEMÁTICAS

O desenvolvemento lóxico- matemático dos nenos e nenas de dez a doce anos caracterízase polos seguintes trazos:

- **Capacidade de resolver problemas** de forma lóxica e reflexiva, atendendo ó proceso que se debe seguir.
- **Selección e aplicación** debida das operacións de cálculo en situacións reais.
- **Manexo dos números** naturais e decimais, interpretando correctamente o seu valor e dominio das operacións con estes números.
- **Apreciación do papel das matemáticas** na vida cotiá.
- **Realización de cálculos numéricos** mediante diferentes procedementos: algoritmos, uso da calculadora, cálculo mental e tenteo.
- **Presión para expresar medidas** de lonxitude, superficie, masa, capacidade e tempo.
- **Capacidade para a representación espacial** en relación con puntos de referencia, distancias, desprazamentos e eixes de coordenadas.
- **Utilización de formas geométricas e nocións de xeometría** para desribir e comprender situacións da vida cotiá.
- **Comprensión da importancia que a orde e a claridade** teñen na presentación dos datos dun problema para a busca dunha boa solución.

AS MATEMÁTICAS NO PROXECTO

A metodología proposta para o **terceiro ciclo** ten as seguintes características:

- Unha **programación lineal** na que a presentación dos novos contados se secuencia en sintonía co desenvolvemento das capacidades dos alumnos e as alumnas.
- Unha **programación cíclica** na que xunto ó avance en novos coñecementos, ofrécense actividades de repaso dos contados. Ademáis, preséntase un repaso acumulativo trimestral.

- ✓ **Autonomía na aprendizaxe.**

A metodología favorece a mayor participación destes na capacidade da súa aprendizaxe. Concrétase en:

  - A **utilización dun modelo sinxelo, claro e estructurado** na presentación dos novos contidos.
  - A **gradación das actividades** que comezan con ejercicios de práctica onde se manifesta a comprensión dos conceptos e continúa con ejercicios de *aplicación e de razoamento*.
  - A énfase nos **procedementos e técnicas de aprendizaxe** que inclúen un proxecto inicial para traballar en grupo, onde se verifican tanto os coñecementos previos coma a capacidade dos alumnos para solucionar de forma intuitiva problemas matemáticos; e unha reflexión final na que se lles presenta a oportunidade de tomar conciencia sobre *qué, cómo e para qué o aprenderon*. Ademáis, varios programas de técnicas permítenlles ós alumnos practicar diferentes estrategias na *resolución de problemas*, no *cálculo mental*, no traballo con *gráficos* e en obradoiros de *xeometría.*

- ✓ **Sensibilidade pola formación de valores.**
  A socilaización dos alumnos a esta idade fai obrigada a formación de valores. Esta contémplase na selección de situacións que conducen á reflexión e á adopción de actitudes positivas en torno ós contidos transversais.

COÑECEMENTO DO MEDIO/ PRINCIPIOS DIDÁCTICOS 3º CICLO

A APRENDIZAXE DO COÑECEMENTO DO MEDIO

As características dos nenos e nenas de dez a doce teñen as seguintes implicacións nesta área:

- ✓ **Coñecemento e aceptación de si mesmo,** desenvolvendo as capacidades que lles permiten ós alumnos e alumnas adecular as dietas alimentarias e descubrir aspectos básicos das funcións de nutrición, relación e reproducción.
- ✓ **Observación e recollida de datos de forma máis autónoma,** para descubrir os elementos que configuran a paisaxe de Galicia e de España, os resultados de experimentso científicos, o coñecemento dos seres vivos e as súas relacións nos ecosistemas ...
- ✓ **Capacidade de comprensión e representación do espacio**, para intentar e manexar os signos vonvencionais de planos e mapas.
- ✓ **Ampliación do coñecemento dos grupos sociais** de referencia e pertenza ó ámbito de Galicia e o Estado.
- ✓ **Capacidade de relacionar,** esatblecendo semellanzas e diferencias entre as caracterísiticas dos distintos grupos para progresar no coñecemento das diferencias e diversidade cultural dos pobos do Estado español.
- ✓ **Consolidación das nocións básicas de tempo histórico** para situar os acontecementos históricos sobre eixes cronolóxicos.
- ✓ **Colaboración activa** no traballo colectivo.

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

- **Desenvolvemento da sensibilidade** cara ó mantenemento e conservación do medio.

O COÑECEMENTO DO MEDIO NO PROXECTO

A metodoloxía proposta para o **terceiro ciclo** ten as seguintes características:
- Unha **programación cíclica**, perfectamente integrada nos obxectivos xerais da etapa.
- Unha **secuenciación de contidos** orientada pola lóxica disciplinar de cada materia.
- A **agrupación dos contidos** en tres conxuntos de unidades:

  - Un primeiro conxunto referido ás *Ciencias da Natureza.*
  - Un segundo conxunto referido ás *Ciencias Sociais*, no que se inclúe o estudio de conceptos xeográficos e culturais xerais, e o coñecemento de Galicia.
  - Un terceiro conxunto referido á *Historia,* no que se presenta unha selección dos feitos máis significativos da Historia de España e de Galicia.
- **Autonomía na aprendizaxe.**

A metodoloxía favorece a mayor participación dos alumnos na calidade da aprendizaxe. Concrétase en:

  - **A utilización dunha linguaxe sinxela, clara e estructurada na** presentación dos contidos.
  - **A achega de sínteses, resumos e esquemas conceptuais** como instrumentos que facilitan a comprensión e a retención dos conceptos esenciais de cada materia.
  - A énfase nos **procedementos e técnicas de aprendizaxe**, que inclúen un exame inicial sobre os coñecementos previos en cada tema e exercicios finais que guían os alumnos na reflexión sobre a súa aprendizaxe.

- **Sensibilidade pola formación en valores.**

A socialización dos alumnos desta idade fai obrigadfa a formación en valores. Esta contémplase na presentación explícita de temas transversais, que amosan situacións encamiñadas á adopción de actitudes positivas en torno ó coidado do seu propio corpo, da conservación da natureza, a convivencia ...

EDUCACIÓN ARTÍSTICA/ PRINCIPIOS DIDÁCTICOS 3º CICLO

A APRENDIZAXE DA EDUCACIÓN ARTÍSTICA

As características dos nenos e nenas de dez a doce teñen as seguintes implicacións nesta área:

- **Identificación dos elementos** presentes nas manifestacións artísticas do medio para relacionalos coas produccións propias, descubrindo

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

semellanzas ou diferencias que permiten iniciarse na sensibilidade e o gusto polo feito artístico.

- ✓ **Distribución axeitada dos elementos plásticos dunha composición**, tendo en conta as relacións de medida entre as figuras e as formas que aparecen e incorporación de materiais de diferentes texturas á produción.
- ✓ **Integración das distintas linguaxes** que no proceso artístico se artillan.
- ✓ **Colaboración activa** no traballo colectivo.

A EDUCACIÓN ARTÍSTICA NO PROXECTO

A metodología proposta para o **terceiro ciclo** ten as seguintes características:

- ✓ Unha **programación cíclica**, perfectamente integrada nos obxectivos xerais da etapa.
- ✓ Unha **rigorosa selección de contidos,** que consolidan o aprendido nos cursos precedentes e son de utilidade para abordar a seguinte etapa educativa.
- ✓ **Autotomía na aprendizaxe**. A metodología favorece a maior participación posible destes na calidade da aprendizaxe. Concrétase en:

    - o A utilización de imaxes cada vez máis complexas, que reforzan un estudio visual adaptado ó que os alumnos poden facer.
    - o A presentación de innumerables vehículos de expresión e linguaxes a partir dos que os alumnos xa dominan. Practícase o maior número posible de recursos para que os nenos e nenas vaian afianzando o dominio destas técnicas e desenvolvan unha labor plástica cada vez máis autónoma e persoal.
    - o A énfase nos procesos que inclúen unha reflexión inicial sobre os materiais que necesitan e os pasos que han de seguir para levalo a cabo.

- ✓ **Sensibilidade pola formación en valores.** A socialización dos alumnos a esta idade fai obrigada a formación en valores. Esta contémplase na presentación explícita de temas transversais e na oferta de proxectos de contido cívico, onde a solución de problemas conduce á adopción de actitudes positivas sobre o coidado do propio corpo, a conservación da naturaza, a convivencia, …

C.E.I.P. Prácticas de Ourense
Programacións didácticas

EDUCACIÓN FÍSICA / PRINCIPIOS DIDÁCTICOS 3º CICLO

Desenvolvemento psicomotor

- O proceso de desenvolvemento somático acelérase,preparando a pubertade.
- Perfecciónanse logros motores de anos anteriores. Consolidación , refinamento e ampliación das habilidades motrices básicas.
- Pásase de unha estructura morfolóxica de “neno-neno” á de adolescente,con disharmonía e un rápido crecemento das pernas.
- Capacidade para desenvolver actividades máis sistermáticas e complexas.
- Esquema corporal elaborado e integrado.
- Adecuación,estructuración espacio-temporal.
- Posúen un bo equilibrio en repouso.
- Lógrase a independencia de brazos,pernas e tronco.

Desenvolvemento afectivo-sexual

- Comezan a aparece-los primeros indicios da pubertade.Cambios físicos e psicolóxicos que repercuten na maduración global.As rapazas,polo xeral,entran antes nesta nova etapa do desenvolvemento.
- A evolución do seu corpo e dos seus sentimentos constitúe un dos aspectos que están na base dos conflictos que se lles presentan ós alumnos e alumnas deste ciclo.
- Cambios corporais que provocan sentimentos contradictorios.
- O grupo,unidade básica de relación.

Desenvolvemento cognitivo

- Desenvolvemento pleno das capacidades implícitas nas operacións concretas.
- Camiño cara ás operacións formais e o pensamento abstracto sen deixa-lo soporte do concreto.
- Máis flexibilidade de pensamento.
- Aumenta a súa capacidade de simbolización.
- Mellor capacidade de atención,entorpecida por interferencias psicoafectivas.
- Maior aptitude e control na planificación das actividades.
- Maior conciencia das súas capacidades e limitacións.

Desenvolvemento moral e apertura á trascendencia

- Avance cara a un xuízo máis razoado.
- Consolidación de hábitos de convivencia.
- Sentimentos de responsabilidade cara ó bo funcionamento da sociedade.
- Afianzamento progresivo da autoestima.
- Interrogantes sobre a orixe e o destino do home.

C.E.I.P. Prácticas de Ourense
Programacións didácticas

Desenvolvemento afectivo e social

- Abandono da infancia.
- O grupo clase perde homoxeneidade.
- Aparecen os primeiros conflictos coa autoridade.
- Necesidade de atopa-lo seu propio espacio e papel no grupo.
- Adopción de posturas pseudoadultas cun desenvolvemento insuficiente de recursos propios.
- Conflictos internos entre a autoafirmación e a culpabilidade.
- Integración de ámbitos sociais máis amplos.

IMPLICACIÓNS DIDÁCTICAS

Actividades variadas de maior duración,sobre:

Coñecemento do corpo

- Elementos estructurais.
- Articulacións,osos,músculos
- Aparato cardio-respiratorio
- Funcionalidade do corpo

Cualidades físicas

- Velocidade

Habilidades motrices

As do ciclo anterior e …

- Recepcións
- Botar balóns
- Arrastres
- Transportes

Relaxación

- Global
- Segmentaria

Xogos

- De cooperación / oposición
- De iniciación deportiva
- Autóctonos

C. E. I. P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

- Regramentados

Agrupamento

- Exercicios de técnica : individual e parellas
- Xogos : grupo pequeño e grande

Materiais

Os do ciclo anterior e …

- Porterías de futbol-sala e balonmán
- Canastas de baloncesto
- Postes e rede de voleibol
- Balóns de fútbol-sala,baloncesto,balonmán,voleibol…
- Pelotas de tenis.
- Bolas de lanzamento de peso.
- …..

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

IV. a. A AVALIACIÓN: UN PROCESO INTEGRAL

Entendemos a avaliación como un proceso integral, no que se contemplan diversas dimensións ou vertentes: análise do proceso de aprendizaxe dos alumnos e alumnas, análise do proceso de ensinanza e da práctica docente, e analise do propio Proxecto Curricular.

A AVALIACIÓN DO PROCESO DE APRENDIZAXE DOS ALUMNOS E ALUMNAS

A avaliación concíbese e practícase da seguinte maneira:

- ✓ Individualizada, centrándose na evolución de cada alumnos e na súa situación inicial e particularidades.
- ✓ Integradora, para o que contempla a existencia de diferentes grupos e situacións e a flexibilidade na aplicación dos criterios de avaliación que se seleccionan.
- ✓ Cualitativa, na medida en que se aprecian tódolos aspectos que inciden en cada situación particular e avalíanse de forma equilibrada os diversos niveis de desenvolvemento do alumno, non só os de carácter cognitivo.
- ✓ Orientadora, dado que lle aporta ó alumno ou alumna a información precisa para mellorar a súa aprendizaxe e adquirir estrategias apropiadas.
- ✓ Continua, xa que atende á aprendizaxe como proceso, contrastando os diversos momentos ou fases. Contémplanse tres modalidades:

    - *Avaliación inicial.* Proporciona datos sobre o punto de partida de cada alumno, proporcionando unha primeira fonte de información sobre os coñecementos previos e características persoais, que permiten a atención ás diferencias e unha metodoloxía axeitada.
    - *Avaliación formativa.* Concédelle importancia á evolución ó longo do proceso, conferindo unha visión das dificultades e progresos de cada caso.
    - *Avaliación sumativa.* Establece os resultados ó remate do proceso total de aprendizaxe en cada período formativo e a consecución dos obxectivos.

Do mesmo xeito, contémplase no proceso a existencia de elementos de autoavaliación e coavaliación que impliquen ós alumnos e alumnas no proceso.
Revisemos algúns dos procedementos e instrumentos existentes para avaliar o proceso de aprendizaxe:

- **Observación sistemática:**
    - Escala de observación.
    - Rexistro anecdótico persoal.
- **Análise das produccións dos alumnos:**
    - Monografías.
    - Resumos.
    - Traballos de aplicación e síntese.
    - Caderno de clase.

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

  - Textos escritos.
  - Produccións orais.

- **Intercambios orais cos alumnos:**
  - Diálogo.
  - Entrevista.
  - Postas en común.
  - Asambleas.
- **Probas específicas:**
  - Obxectivas.
  - Abertas.
  - Exposición dun tema.
  - Resolución de ejercicios.
- **Autoavaliación.**
- **Coavaliación.**
- **Gravacións en magnetófono.**
- **Gravacións en vídeo.**

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

<u>AVALIACIÓN DO PROCESO DE ENSINANZA E DA PRÁCTICA DOCENTE</u>

Algúns dos aspectos ós que atenderá son os seguintes:

a) Organización e coordinación do equipo. Grao de definición. Distinción de responsabilidades.
b) Planificación das tarefas. Dotación de medios e tempos. Distribución de medios e tempos. Selección do modo de elaboración.
c) Participación. Ambiente de traballo e participación. Clima de consenso e aprobación de acordos. Implicación dos membros. Proceso de integración no traballo. Relación e implicación dos pais. Relación entre os alumnos e alumnas, e entre os alumnos e alumnas e profesores.

Revisemos algúns dos procedementos e instrumentos existentes para avaliar o proceso de ensinanza:

- **Cuestionarios:**
  - Ós alumnos.
  - Os pais.
- **Intercambios orais:**
  - Entrevista con alumnos.
  - Debates.
  - Entrevistas con pais.
  - Reunións con pais.
- **Observador externo.**
- **Gravacións en magnetófono ou vídeo e análise posterior.**
- **Resultados do proceso de aprendizaxe dos alumnos.**

<u>AVALIACIÓN DO PROXECTO CURRICULAR</u>

A fin de establecer unha avaliación plena de todo o proceso avaliaranse os seguintes indicadores:

- ✓ **Desenvolvemento na clase da programación.**
- ✓ **Relación entre obxectivos e contidos.**
- ✓ **Adecuación de obxectivos e contidos coas necesidades reais.**
- ✓ **Adecuación de medios e metodología coas necesidades reais.**

LÍNGUA GALEGA 3º CICLO/ CRITERIOS DE AVALIACIÓN

- ✓ Participar de forma constructiva en situacións de comunicación relacionadas coa actividade escolar, respectando as normas que fan posible o intercambio nestas situacións.
- ✓ Captar o sentido de textos orais de uso habitual mediante a comprensión das ideas expresadas e das súas relacións, interpretando elementos explícitos e implícitos presentes nos mesmos.
- ✓ Expresar oralmente con claridade sentimentos, experiencias, preferencias … e argumentar a favor ou en contra de opinións alleas.
- ✓ Definir e distinguir os conceptos de linguaxe e lengua.
- ✓ Captar o sentido global dos textos escritos de uso habitual, resumir as ideas principias e as relacións que se establecen entre elas , e analizar aspectos sinxelos propios dos diferentes tipos de texto.
- ✓ Utilizar estrategias que faciliten a comprensión textual e permitan resolver as dúbidas que se presenten durante o proceso de lectura.
- ✓ Ler textos de diverso tipo con fluidez, empreñando a pronuncia, a entoación e o ritmo axeitados ó seu contido.
- ✓ Manifestar preferencias na selección de lecturas e expresar as propias opinións e gustos persoais sobre os textos lidos.
- ✓ Localizar e utilizar diferentes recursos e fontes de información de uso habitual na actividade escolar (biblioteca, folletos, libros de consulta, medios de comunicación …) para satisfacer necesidades concretas de información e aprendizaxe.
- ✓ Identificar nos textos de uso habitual os elementos básicos que constitúen a oración simple. Coñecelas principasis clases de palabras e a formación destas, e empreñar estes coñecementos na producción e revisión dos propios textos.
- ✓ Conxugar correctamente os verbos regulares e irregulares.
- ✓ Analizar morfológicamente diferentes clases de palabras (substantivos, verbos, adxectivos …)
- ✓ Coñecer os mecanismos para formar novas palabras, identificar os elementos que interveñen (sufixos e prefixos) e os seus diferentes tipos.
- ✓ Comprender os mecanismos de renovación do léxico.
- ✓ Incorporar as normas ortográficas ás propias produccións, utilizando, cando sexa preciso, os apoios que permiten resolver dúbidas de ortografía.
- ✓ Redactar textos de diferente tipo utilizando os procedementos básicos de cohesión textual e as estrategias axeitadas para a composición: planificación, redacción, revisión …

C. E. I. P. Prácticas de Ourense
programacións didácticas

- ✓ Recoñecer textos literarios de diferentes xéneros.
- ✓ Recoñecer e utilizar os principias recursos estilísticos e apreciar o valor expresivo dos textos literarios en verso ou en prosa.
- ✓ Utilizar as formas lingüísticas máis axeitadas ás características da situación de comunicación nas produccións propias.
- ✓ Producir textos empreñando articuladamente a imaxe e a linguaxe verbal, e utilizando algúns elementos gráficos para expresar intencións concretas de comunicación.
- ✓ Mostrar preocupación pola correcta presentación dos seus traballos.
- ✓ Cooperar nas tarefas de grupo, axudarlles ós compañeiros e evitar actitudes que poidan resultar ofensivas.
- ✓ Manifestar interese pola creación de textos propios (cartas, contos, poemas …) e pola dimensión lúdica da linguaxe.
- ✓ Identificar, en textos orais e escritos de uso habitual, posicionamentos fronte a determinados temas e usos da lengua que supoñen unha discriminación de calquera tipo, tendendo á autocorrección.

LÍNGUA CASTELÁ 3º CICLO/ CRITERIOS DE AVALIACIÓN

- ✓ Participar de forma constructiva en situacións de comunicación relacionadas coa actividade escolar, respectando as normas que fan posible o intercambio nestas situacións.
- ✓ Captar o sentido de textos orais de uso habitual mediante a comprensión das ideas expresadas e das súas relacións, interpretando elementos explícitos e implícitos presentes nos mesmos.
- ✓ Expresar oralmente con claridade sentimentos, experiencias, preferencias … e argumentar a favor ou en contra de opinións alleas.
- ✓ Definir e distinguir os conceptos de linguaxe e lengua.
- ✓ Captar o sentido global dos textos escritos de uso habitual, resumir as ideas principias e as relacións que se establecen entre elas, e analizar aspectos sinxelos propios dos diferentes tipos de texto.
- ✓ Utilizar estrategias que faciliten a comprensión textual e permitan resolver as dúbidas que se presenten durante o proceso de lectura.
- ✓ Ler textos de diverso tipo con fluidez, empreñando a pronuncia, a entoación e o ritmo axeitados ó seu contido.
- ✓ Manifestar preferencias na selección de lecturas e expresar as propias opinións e gustos persoais sobre os textos lidos.
- ✓ Localizar e utilizar diferentes recursos e fontes de información de uso habitual na actividade escolar (biblioteca, folletos, libros de consulta, medios de comunicación …) para satisfacer necesidades concretas de información e aprendizaxe.
- ✓ Identificar nos textos de uso habitual os elementos básicos que constitúen a oración simple. Coñecelas principasis clases de palabras e a formación destas, e empreñar estes coñecementos na producción e revisión dos propios textos.
- ✓ Conxugar correctamente os verbos regulares e irregulares.

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

- ✓ Analizar morfolóxicamente diferentes clases de palabras (substantivos, verbos, adxectivos …)
- ✓ Coñecer os mecanismos para formar novas palabras, identificar os elementos que interveñen (sufixos e prefixos) e os seus diferentes tipos.
- ✓ Comprender os mecanismos de renovación do léxico.
- ✓ Incorporar as normas ortográficas ás propias produccións, utilizando, cando sexa preciso, os apoios que permiten resolver dúbidas de ortografía.
- ✓ Redactar textos de diferente tipo utilizando os procedementos básicos de cohesión textual e as estrategias axeitadas para a composición: planificación, redacción, revisión …
- ✓ Recoñecer textos literarios de diferentes xéneros.
- ✓ Recoñecer e utilizar os principias recursos estilísticos e apreciar o valor expresivo dos textos literarios en verso ou en prosa.
- ✓ Utilizar as formas lingüísticas máis axeitadas ás características da situación de comunicación nas produccións propias.
- ✓ Producir textos empreñando articuladamente a imaxe e a linguaxe verbal, e utilizando algúns elementos gráficos para expresar intencións concretas de comunicación.
- ✓ Mostrar preocupación pola correcta presentación dos seus traballos.
- ✓ Cooperar nas tarefas de grupo, axudarlles ós compañeiros e evitar actitudes que poidan resultar ofensivas.
- ✓ Manifestar interese pola creación de textos propios (cartas, contos, poemas …) e pola dimensión lúdica da linguaxe.
- ✓ Identificar, en textos orais e escritos de uso habitual, posicionamentos fronte a determinados temas e usos da lengua que supoñen unha discriminación de calquera tipo, tendendo á autocorrección.

MATEMÁTICAS 3º CICLO/ CRITERIOS DE AVALIACIÓN

- ✓ Ler, escribir, descompor e comparar números de ata 12 cifras.
- ✓ Ler e escribir números romanos.
- ✓ Calcular o m.c.m. e m.c.d. de varios números.
- ✓ Aplicar as propiedades conmutativa, asociativa e distributiva da suma e a multiplicación.
- ✓ Ler, escribir e comparar fraccións.
- ✓ Ler, escribir e comparar números decidáis.
- ✓ Realizar cálculos de suma, resta, multiplicación e división con fraccións e números decimais.
- ✓ Resolver problemas con fraccións e números decimáis
- ✓ Calcular operacións combinadas con e sen paréntese e resolver problemas de varias operacións.
- ✓ Realizar cálculos numéricos mediante diferentes procedementos: mentais, calculadora, tenteo, algoritmos.
- ✓ Ler, escribir e calcular o valor dunha potencia, e recoñecer a raíz cuadrada.
- ✓ Calcular e resolver problemas de porcentajes.
- ✓ Determinar a probabilidade dun suceso e comparar a probabilidade de varios sucesos.
- ✓ Calcular a media, a moda e a mediana dun conxunto de datos.

C. E. I. P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

- ✓ Debuxar, medir e calcular a suma e a resta de ángulos.
- ✓ Identificar e trazar rectas paralelas e perpendiculares, a mediatriz dun segmento e a bisectriz dun ángulo.
- ✓ Identificar polígonos regulares e clasificar triángulos e cuadriláteros.
- ✓ Calcular a área de paralelogramos e triángulos.
- ✓ Identificar os elementos, calcular a lonxitude da circunferencia e recoñecer as figuras circulares.
- ✓ Nomear, sinalar os elementos e recoñecer o desenvolvemento de prismas, pirámides e corpos redondos.
- ✓ Expresar con precisión medidas de lonxitude, superficie, masa e capacidade, utilizando as unidades máis apropiadas.
- ✓ Realizar cálculos e resolver problemas con unidades de tempo e unidades monetarias (euro).
- ✓ Calcular as medidas reais dun plano ou mapa a escala.
- ✓ Interpretar e representar datos en gráficos de barras, lineais, de sectores e pictogramas.

COÑECEMENTO DO MEDIO 3º CICLO/ CRITERIOS DE AVALIACIÓN

- ✓ Recoller información, seguindo criterios e pautas de obsrvación sistemática, sobre as características observables e regulares dos obxectos, animais e plantas do medio.
- ✓ Identificar, describir, comparar e clasificar animais e plantas, aplicando o coñecemento que ten da súa morfología, alimentación, desprazamento e reprodución.
- ✓ Identificar e localizar os principias órganos implicados na realización das funcións vitais do corpo humano, establecendo algunhas relacións fundamentais entre estas e determinados hábitos de alimentación, higiene e saúde.
- ✓ Coñecer os planetas e demais astros do Sistema Solar, así como a súa posición e movemento respecto ó Sol.
- ✓ Saber qué é un ecosistema e coñecer as relacións entre tódolos seus componentes.
- ✓ Coñecer qué é a materia, cáles son as súas propiedades e distinguir os seus estados.
- ✓ Diferenciar as formas e as fontes de enerxía.
- ✓ Comprender os conceptos básicos referidos á luz e ó son.
- ✓ Identificar os efectos das forzas e os distintos tipos de máquinas e as súas aplicacións.
- ✓ Obter información concreta e relevante sobre feitos ou fenómenos previamente delimitados a partir da consulta de documentos diversos (imaxes, planos, mapas, textos descritivos e táboas estadísticas sinxelas).
- ✓ Representar espacios mediante planos elementais e utilizar planos e mapas con escala gráfica para orientarse e desprazarse en lugares descoñecidos.
- ✓ Coñecer as principias formas do relevo, a distribución da auga na Terra e os factores que inflúen nos climas.
- ✓ Coñecer a evolución da poboación mundial.

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

- ✓ Diferenciar os sectores económicos.
- ✓ Utilizar o coñecemento dos elementos caracaterísticos (unidades de relevo, ríos, clima, población, actividades económicas …) das distintas rexións españolas para establecer semellanzas e diferencias entre elas e valorar a diversidade e riqueza do conxunto do país.
- ✓ Recoñecer e localizar os elementos que configuran a paisaxe de Galicia característicos (unidades de relevo, ríos, climas, población, actividades económicas …) para usalos como puntos de referencia ó se situaren nela ou localizar e situar feitos e acontecementos.
- ✓ Identificar, a partir dos ejemplos da vida diaria, algúns dos principias usos que as persoas fan dos recursos naturais (aire, terra, auga) , sinalando varias vantaxes e inconvenientes que se derivan do seu uso.
- ✓ Describir a organización, funcións e forma de elección dalgúns órganos de goberno da Comunidade Autónoma, do Estado e da Unión Europea.
- ✓ Coñecer a evolución da historia da Península Ibérica desde a Prehistoria ata a Idade Media.
- ✓ Coñecer a evolución da historia e o desenvolvemento cultural de España desde a Idade Moderna ata os nosos días.
- ✓ Respectar o patrimonio natural, cultural e artístico, colaborando de forma activa na súa conservación.
- ✓ Participar en actividades de grupo (familia e escola) respectando as normas de funcionamento, realizando con responsabilidade as tarefas encomendadas e asumindo os dereitos e deberes que lle corresponden como membro do mesmo.
- ✓ Valorar as tradicións e os costumes doutros colectivos.

EDUCACIÓN ARTÍSTICA 3º CICLO/ CRITERIOS DE AVALIACIÓN

- ✓ Identificar características plásticas e visuais observables en elementos e en manfiestacións artísticas presentes no medio.
- ✓ Establecer relacións de semellanza e diferencia entre as propias produccións: cor (cores primarias e secundarias e sensacións que transmiten as cores); relacions formais (esquemas, formas geométricas, simetría …); texturas visuais e texturas táctiles; e medida, proporción e aspectos compositivos en xeral.
- ✓ Describir elementos constitutivos dunha mensaxe visual presente no medio: punto de vista do observador, planos, proporción, perspectiva e encadramentos.
- ✓ Realizar produccións plásticas bidimensionais e tridimensionais nas que se contemplen aspectos como: planificación de procesos, estructuración e organización do espacio, realización de bosquexos, distribución das formas e posicións dos elementos.
- ✓ Utilizar os elementos gráfico- plásticos para representar o medio e dotar as propias composicións de maior expresividade: liñas, planos, puntos e manchas.
- ✓ Establecer relacións de semellanza e diferencia entre as obras e elementos do medio coas propias produccións.

C. E. I. P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

- ✓ Manipular instrumentos (tesoiras, pinceis, ceras, punzóns, etc) adoptanto hábitos de utilización axeitados para transformar materiais diversos (papel, teas, material de refugo, etc), e incorporalos ás produccións plásticas e gráficas de forma persoal e creativa.
- ✓ Realizar representacións de elementos e obxectos do medio, intentando manter as relacións de proporción, situación, entoación e nocións básicas de volume e perspectiva: figura humana en diferentes posicións, figuras de animais coas súas características esenciais, plantas do medio, obxectos cotiáns e paisaxes e interiores.
- ✓ Identificar distintos aspectos dos parámetros do son musical de forma illada e en interrelación: calidade (timbre, duración, intensidade e altura); ritomo, melodía e forma; instrumentos que se integran nalgunhas obras musicais.
- ✓ Cantar con boa emisión vocal cantos ó unisono e primeiras formas de polifonía adquirindo control progresivo sobre as variacións continuas de intensidade, velocidade e altura.
- ✓ Realizar ejercicios de lectura e escritura musical sobre pentagramas e ritmogramas, utilizando os conceptos: figuras musicais (redonda, corchea, branca e negra); compases de dous, tres e catro tempos; e silencios de redonda, branca, negra e corchea.
- ✓ Coñecer algúns aspectos básicos sobre obras musicais e compositores.
- ✓ Desprazarse seguindo un ritmo marcado e coordinar os movementos propios cos dos compañeiros e compañeiras, tendo en conta a posición dos obxectos.
- ✓ Coordinar a acción propia coa doutros para improvisar personaxes e historias sinxelas, utilizando o corpo, o movemento e os obxectos do medio.
- ✓ Construir e utilizar nas propias produccións (individuais e colectivas) algúns recursos dramáticos e expresivos básicos (monicreques, vídeo, gravacións de audio, teatro de sombras, etc.) incorporando á producción artística as posibilidades descubertas en materiais, obxectos e instrumentos presentes no medio, para obter un producto persoal.
- ✓ Coñecer algúns aspectos básicos das produccións dramáticas presentes no medio (teatro, cine, monicreques, festas populares).
- ✓ Participar de forma desinhibida na realización de actividades artísticas e lúdicas colectivas, proponiendo os temas, respectando as normas establecidas polo grupo, realizando as tarefas encomendadas e buscando solucións persoais.

C. E. P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

EDUCACIÓN FÍSICA 3º CICLO/ CRITERIOS DE AVALIACIÓN

1. Comprobar a capacidade de dar respostas motrices a diversas situacións espaciais e temporais.
2. Comprobar o grao de control do corpo para saltar e xirar
3. Observa-la aplicación das habilidades básicas en distintas situacións de iniciación deportiva.
4. Observa-la utilización dos recursos de expresión do corpo para comunicar ideas,sentimentos e estados de ánimo.

5. Observar se os alumnos son capaces de relaciona-la práctica de exercicio e a mellora da saúde como ben individual e social.
6. Observar se son capaces de respecta-las regras grupais do xogo.
7. Valora-la utilización de estratexias no desenvolvemento do xogo.

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

V. Atención á diversidade

V. a. VALORACIÓN INICIAL E VÍAS DE ACTUACIÓN

Con obxecto de establecer un proxecto curricular que se axusta á realidade dos nosos alumnos e alumnas acordamos realizar unha valoración das súas características segundo os seguintes parámetros:

- ✓ **Qué valorar**
    - Rendemento do alumno na etapa anterior.
    - Personalidade.
    - Afecciones interese.
    - Situación económica e cultural da familia.
    - Etc.

- ✓ **Cómo obter a información:**
    - Informes de titores anteriores.
    - Cuestionario previo ós alumnos.
    - Entrevista individual.
    - Cuestionario ós pais.
    - Entrevista cos pais.
    - Etc.

Deste xeito, o centro prevé distintas vías de desposta ante o amplo abano de capacidades, estilos de aprendizaxe, motivacións e intereses dos alumnos e alumnas.
Consideramos **adaptacións curriculares** os cambios que se produzan no currículo co fin de atender ás diferencias individuais dos nosos alumnos. O equipo ou o profesor, ó establecer cada adaptación, deberá determinar con antelación tanto a estrategia a seguir como as características do alumno ou alumna que poidan axudar ou entorpecer a estrategia: en qué agrupamentos traballa mellor, qué tempo permanece concentrado, a qué reforzos é receptivo, qué autoconcepto ten, etc.
Dentro das adaptacións curriculares imos diferenciar dous modelos de desposta das situacións de distinta naturaza que imos atopar:

- ✓ **Adaptacións curriculares non significativas.**
- ✓ **Adaptacións curriculares significativas.**

V. b. ADAPTACIÓNS CURRICULARES NON SIGNIFICATIVAS

Aconséllase usalas cando as dificultades de aprendizaxe non son moi importantes. As caracaterísticas fundamentais deste tipo de medidas son as seguintes:

- Non precisan dunha organización moi diferente á habitual.
- Non afectan ós compoñentes prescriptivos do currículo.

Ainda que en cada unha das áreas se aplicarán de forma específica unha serie de medidas concretas que permitan a adecuación ás diferencais individuais dos

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

nosos alumnos e alumnas, quixemos establecer no noso Proxecto Curricular unha serie de pautas ou directrices xerais que actúen como marco de referencia para o conxunto do profesorado e que sirvan para unificar as actuacións de cada profesor ou profesora.

✓ **Programación de contidos e actividades**

Unha medida aplicable pode ser a diferenciación de niveis nos contidos e nas actividades. Esta diferenciación de niveis responderá tanto ás distintas capacidades e estilos de aprendizaxe coma ós diverxentes entereses e motivacións dos alumnos.

- **Contidos**

  Dentro do conxunto de conceptos, procedementos e actitudes que asignamos para a aprendizaxe por parte dos alumnos a cada área e curso. Estableceremos una diferenciación entre información básica e información complementaria. É dicir, en primeriro lugar fixaremos un corpo de contidos esenciais que deben ser aprendidos por todos para conseguir os obxectivos previstos. A partir de aí, consideraremos outra serie de contidos que poderán ser traballados ou non en función das peculiaridades e necesidades de cada alumno.

- **Actividades**

  As actividades organizaranse por categorías en función da distinta finalidade. Por un lado contemplaremos actividades de reforzo, de consolidación de aqueles aprendizaxes que consideramos básicos; para isto, o nivel de dificultade das tarefas propostas estará en consonancia coa asequibilidade media que caracteriza á información esencial. Por outro lado, deseñaremos outro tipo de actividades máis diversificadas que impliquen ben unha complexidade maior, ben unha ampliación da perspectiva do tema traballado.

✓ **Metodoloxías diversas**

O mellor método de ensinanza para alumnos cunhas determinadas características pode non selo para alumnos con características diferentes e á inversa. É dicir, os métodos nons on mellores ou peores en termos absolutos, senón en función de que o tipo de axuda que ofrecen responda ás necesidades que en cada momento demandan os alumnos.

As adaptacións na metodoloxía didáctica son un recurso que se pode introducir na forma de enfocar ou presentar determinados contidos ou actividades, como consecuencia de diversas circunstancias:

- Os distintos graos de coñecementos previso detectados nos alumnos.
- A existencia de diferentes graos de autonomía e responsabilidade entre os alumnos.
- A identificación de dificultades en procesos anteriores con determinados alumnos.
- Etc.

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

Estas modificacións non deberían producirse só como resposta á identificación de dificultades, senón como prevención das mesmas.

✓ **Material didáctico complementario**

A utilización de materiais didácticos complementarios permite axustar o proceso de ensinanza- aprendizaxe ás diferencias individuais dos alumnos. De forma xeral, este tipo de material persegue catro obxectivos:

- Consolidar contidos para os que a adquisición por parte dos alumnos e alumnas supón unha maior dificultade.
- Ampliar e afondar en temas de especial relevancia para o desenvolvemento da área.
- Practicar habilidades instrumentais ligadas ós contidos de cada área.
- Enriquecer o coñecemento de aqueles temas ou aspectos sobre os que os alumnos amosan curiosidade e interese.

✓ **Agrupamentos flexibles e ritmos diferentes**

A organización de grupos de traballo flexibles no seo do grupo básico permite o seguinte:

- Que os alumnos poidan situarse en distintas tarefas.
- Propoñer actividades de reforza ou afondamento segundo as necesidades de cada grupo.
- Adaptar o ritmo de introducción de novos contidos.

Este tipo de adaptacións require dunha reflexión sobre dous aspectos:

- As aprendizaxes básicas e imprescindibles para seguir progresando.
- A incorporación dunha avaliación que detecte as necesidades de cada grupo.

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

V. c. ADAPTACIÓNS CURRICULARES SIGNIFICATIVAS

Consisiten básicamente na adecuación dos obxectivos educativos, a eliminación ou inclusión de determinados contidos esenciais e a conseguinte modificación dos criterior de avaliación.

✓ **Destinatarios**

Estas adapatacións lévanse a cabo para ofrecerlles un currículo equilibrado e relevante ós alumnos con necesidades educativas especiais.

Dentro deste colectivo de alumnos, contémplase tanto a aqueles que presentan limitacións de natureza física, psíquica ou sensorial, como ós que posúen un historial escolar e social que produciu "lagoas" que impiden a adquisición de novos contidos e, á súa vez, desmotivación, desinterese e rexeitamento.

✓ **Finalidade**

Tenderán a que os alumnos adquiran as capacidades xerais da etapa de acordo coas súas posibilidades. O obxectivo último ha de ser proporcionarlle a

cada alumno a resposta que necesita en función das súas necesidades e tamén dos seus límites, procurando que esa resposta se afaste o menos posible das que son comúns para tódolos alumnos.

✓ **Avaliación e diagnóstico previo**

O maior ou menor afastamento do currículo básico dependerá da avaliación e diagnóstico previo de cada alumno, que debe realizar o Departamento de Orientación.

<u>CONDICIÓNS PARA UNHA ATENCIÓN EFECTIVA</u>

A integración dos alumnos con necesidades educativos especiais e a concreción das adaptacións curriculares serán posibles gracias ás seguintes medidas articuladas no centro:

✓ **A cualificación do profesorado e a importancia da acción titorial**

O profesorado do centro posúe a predisposición , a sensibilidade e a formación necesarias para asumir a tarefa de colaborar co Departamento de Orientación e asumir as súas directrices.

✓ **A metodoloxía**

O centro parte da constatación de que os alumnos con dificultades de aprendizaxe aprenden, básicamente, da mesma forma que o resto. É dicir, os axustes metodolóxicos van responder a uns principios e unhas consideracións sobre a aprendizaxe que son comúns a tódolos alumnos.
Non obstante, convén pór énfase na planificación máis rigorosa e minuciosa, na flexibilidade, a metodoloxía activa e a globalización. Dentro deste contexto metodolóxico fíxanse unha serie de medidas especialmente beneficiosas:

- O traballo en pequeño grupo.
- As visitas e saídas ó medio.
- O uso do ordenador e de diversidade de materiais e recursos.

✓ **Espacios**

Para favorecer o proceso de integración- normalización e para crear as condicións óptimas para o fomento de interaccións ricas e fluidas, prevense as seguintes medidas:

- Salas para as actividades de apoio específico.
- Posibilidade de modificar a aula e de crear máis dun espacio.
- Disposición axeitada do mobiliario e coidado das condicións ambientais (acústica, visibilidade, …).
- Supresión de barreiras arquitectónicas.

✓ **Técnicas**

A xestión do tempo guiarase por dous criterios: a adaptación ás peculiaridades especiais de cada alumno e a flexibilidade horaria. Así, algunhas actividades precisarán tempos máis prolongados (obradoiros, saídas, etc.) e outras, máis reducidos, debido á fatiga, falta de concentración ou outros motivos.

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

VI. Orientación e titoría

VI. a. PRESENTACIÓN XERAL

De forma xeral, a orientación educativa ten esta serie de características:

- ✓ A orientación como proceso dinámico integrado na actividade educativa, presente en tódalas actividades do centro. O profesor/a non pode prescindir das características psicolóxicas, familiares e sociais do alumno/a, dos seus intereses, necesidades, da relación que establece cos seus alumnos e alumnas, …
- ✓ Organizada en forma sistemática ó longo do sistema educativo. Iníciase ó principio do proceso escolar e non se interrumpe ata rematar o neno ou a nena a súa formación profesional, incluída a transición á vida activa.
- ✓ Como obxectivo último está a orientación do alumno/a. Os orientadores son os mellor situados para coñecer a visión personalizadota do alumno/a en canto a gustos e inquietudes.
- ✓ Para o adecuado funcionamento da orientación debe haber unha fluida relación entre os profesores/as do curso e o titor/a, entre o Departamento de Orientación do centro e entre o equipo interdisciplinar.

O conxunto de actividades, intervencións e programas que comprende a orientación agrúpase en tres eixes ou funcións básicas:

- ❖ **A acción orientadora**

Comprende a actividade incluída no proceso educativo e na que interveñen, por tanto, tódolos educadores do centro. Os tres momentos de intervención son: ó inicio da etapa educativa, ó final da etapa e ó longo do proceso educativo. Ten un carácter fundamentalmente preventivo.

- ❖ **A acción de apoio**

Comprende a actividade realizada polos profesores e profesoras especialistas en problemas de aprendizaxe, e polos logopedas, dirixida a algúns alumnos/as de forma directa e a través do titor/a ou profesor/a. Pódese concretar en actividades de recuperación ou de reeducacion das aprendizajes dalgúns alumnos; na preparación de materiais ou instrumentos para as actividades de ensinanza do profesor/a e na colaboración no proceso de avaliación a través de técnicas especializadas, así como nas adaptacións curriculares dos alumnos e alumnas. Ten un carácter compensador.

- ❖ **A acción de asesoramento**

Comprende a actividade realizada polo orientador/a e, ás veces, por outros especialistas dos órganos colexiados do centro, no profesorado e nos pais e nais. Esta actividade pode estar fixada no seu traballo habitual ou ben cando se lle solicita.

Ademáis, nesta área intégrase o programa de tutorías para Primaria, dirixido ó alumnado, ó profesorado e ós pais e nais, baseado nos seguintes obxectivos:

C. E. I. P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

- *Orientación persoal*:
  Potenciar o autoconcepto e a capacidade de crítica, coñecer e atender problemas en estreita colaboración coas familias …

- *Orientación interpersonal:*

  Fomentar as relacións, as dinámicas de grupo e o traballo en equipo tanto de alumnos e alumnas como de pais e nais, promover contactos entre o equipo educativo e o grupo de pais e nais.
- *Orientación académica:*
  Informar a pais e nais da programación do curso, obxectivos xerais …, ofrecer técnicas de aprendizaxe, integrar o grupo no proceso de avaliación …

VI. b. FUNCIÓNS DO TITOR/A

Algunhas das funcións do titor/a dun grupo de alumnos de Educación Primaria son as seguintes:

- ✓ Facilitar a integración dos alumnos e alumnas no seu grupo- clase e no conxunto da dinámica escolar.
- ✓ Contrubuír á personalización dos procesos de ensinanza e aprendizaxe.
- ✓ Efectuar un seguimento global dos procesos de aprendizaxe do alumnado para detectar as dificultades e as necesidades especiais, co obxecto de artellar as despostas educativas axeitadas e demandar, no seu caso, os oportunos asesoramentos e apoios.
- ✓ Coordinar a información sobre os alumnos que teñen os distintos profesores, coordinar o proceso avaliador dos alumnos e asesorar sobre a promoción dun ciclo a outro.
- ✓ Fomentar no grupo de alumnos o desenvolvemento de actitudes participativas no medio socio cultural e natural.
- ✓ Favorecer no alumno o coñecemento e aceptación de si mesmo, así como a autoestima, cando esta se vexa diminuída por fracasos escolares ou doutro xénero.
- ✓ Coordinar cos demais profesores o axuste das programacións o grupo de alumnos, especialmente no referentes ás despostas educativas ante necesidades especiais e/ou de apoio.
- ✓ Contrubuír a desenvolver liñas comúns de acción con outros titores no marco do proxecto educativo do centro.
- ✓ Contribuír ó establecemento de relacións fluídas cos pais e nais, que faciliten a conexión entre o centro e as familias.
- ✓ Implicar ós pais en actividades de apoio á aprendizaxe e orientación dos seus fillos.
- ✓ Informar ós pais de todos aqueles asuntos que afecten á educación dos sus fillos.
- ✓ Mediar con coñecemento de causa en posibles situacións de conflicto entre alumnos e profesores e informar debidamente ás familias.

C. E. I. P. Prácticas de Ourense
programacións didácticas

- ✓ Canalizar a participación das entidades públicas ou privadas que colaboran nos procesos de escolarización e de atención educativa a aqueles alumnos que proceden de contextos sociais ou culturais marxinados.

VI. c. ACTIVIDADES DO TITOR/A

Algunhas actividades prioritarias do titor/a son as seguintes:

- ✓ Ter entrevistas individuais con alumnos cando estes o precisen.
- ✓ Organizar actividades de “acollida” a principio de curso para os alumnos que chegan ó centro por primeira vez.
- ✓ Falar o principio de curso co alumnado sobre os seus dereitos e deberes, sobre as normas de réxime interior e disciplina do centro, e informar tamén sobre o funcionamento deste.
- ✓ Explicarlle as funcións e tarefas que el mesmo ten como profesor titor do grupo, dándolle a oportunidade de participar na proposta e programación de actividades.
- ✓ Analizar co resto do profesorado as dificultades escolares dos alumnos debidas a deficiencias instrumentais, problemas de integración e outros, e buscar, se procede, os asesoramentos e apoios necesarios.
- ✓ Promover e coordinar actividades que fomenten a convivencia, a integración e a participación dos alumnos na vida do centro e no medio: elección de representantes, festas e excursións, actividades culturais e extraescolares, etc.
- ✓ Realizar actividades que amosen á comunidade a diversidade existente na mesma desde un punto de vista social, cultural e étnico, e que resalten a importancia de integrar a todos sen excepción na dinámica escolar.
- ✓ Concertar co equipo educativo un plan de acción titorial para todo o curso, tratando de precisar o grao e modo de implicación do profesorado e tamén os aspectos que de forma específica e prioritaria atenderá o titor/a.
- ✓ Transmitirlles ós profesores todas aquelas informacións sobre o alumnado que poidan ser útiles para o desenvolvemento das súas tarefas docentes, avaliadoras e orientadoras.
- ✓ Preparar, coordinar e moderar as sesións de avaliación procurando que o seu desenvolvemento se axuste ós principios da avaliación continua, formativa e orientadora que se propugna para tódalas fases do proceso avaliador.
- ✓ Establecer canles de colaboración cos demais titores, especialmente cos do mesmo curso ou ciclo, á hora de marcar e revisar obxectivos, preparar actividades, elaborar materiais de apoio e coordinar o uso dos medios e recursos dispoñibles.
- ✓ Procurar a colaboración dos pais e nais en relación co traballo persoal dos seus fillos: organización do tempo de estudio na casa, lugar axeitado, necesidade de tempo libre e descanso, etc.
- ✓ Preparar visitas a empresas, servicios, lugares de ocio, etc, coa colabroración dos pais.
- ✓ Coordinar grupos de discusión sobre temas formativos de interese para os pais con miras á educación dos seus fillos.

C. F. I. P. PRÁCTICAS de Ourense
programacións didácticas

- ✓ Ter entrevistas individuais cos pais, cando eles as soliciten ou o titor/a as considere necesarias, procurando axudar a descargar a ansiedade ante os problemas escolares dos seus fillos e buscando unha valoración máis global e unha actitude máis activa e responsable ante a situación.
- ✓ Ter reunións cos pais ó longo do curso. Os momentos máis oportunos poden ser ó comezo e final de curso, pero tamén, desde logo, nalgún momento cara á metade do mesmo. Estas reunións servirán para intercambiar información e analizar con eles o proceso educativo dos seus fillos.

VI. d. FUNCIÓNS DO DEPARTAMENTEO DE ORIENTACIÓN

Algunhas das función do orientador/a en Educación Primaria son as seguintes:

COS ALUMNOS

- ✓ Potenciar a orientación a tódolos alumnos, a cada un de acordo coas súas características e necesidades propias.
- ✓ Contribuir ó desenvolvemento de capacidades xerais: aprender a pensar, aprender a aprender, mellora da inteligencia, etc.
- ✓ Contribuir á dimensión moral e cívica da educación e, en xeral, ó desenvolvemento dos eixes de contido transversais ó currículo.
- ✓ Contribuir ó desenvolvemento nos alumnos de actitudes e comportamentos persoais e sociais positivos.
- ✓ Colaborar co resto do profesorado e coas familias no afrontamento de problemas de conducta cando cheguen a presentarse.
- ✓ Colaborar co resto do profesorado para anticiparse á aparición de problemas generalizados de aprendizaxe.
- ✓ Realizar a avaliación psicopedagógica previa.

C.E.I.P. Prácticas de Ourense
Programacións didácticas

O CENTRO E O PROFESORADO

- ✓ Colaborar na elaboración e no desenvolvemento do Proxecto Curricular e da programación xeral anual do centro.
- ✓ Asesorar técnicamente ós órganos directivos en materia de intervención psicopedagógica especializada, programas de desenvolvemento individual, reforzos ou apoios necesitados por determinados alumnos e criterios de avaliación de alumnos.
- ✓ Asesorar e apoiar ó profesorado no desempeño da función titorial, así como en materia de organización, agrupamento e dinámica de grupos.
- ✓ Facilitarlles ós profesores a utilización de técnicas específicas instruccionais relativas a hábitos de traballo, técnicas de estudio, programas de ensinar a pensar.

- ✓ Axudarlos igualmente na posta en práctica de técnicas de relacións humanas, dinámica de xestión de grupos, entrevista de asesoramento, liderado, etc.
- ✓ Colaborar co profesorado na prevención e na pronta detección de problemas ou dificultades educativas, de desenvolvemento e/ou de aprendizaxe.
- ✓ Asesorar ós profesores para a realización dunha avaliación continua e integradora.

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

VII. Temas transversais

Os **temas transversais** preséntanse como un conxunto de contidos que interactúan en tódalas áreas do currículo escolar, e o seu desenvolvemento acecta á globalidade do mesmo; non se trata, así pois, dun conxunto de ensinanzas autónomas, senón máis ben dunha serie de elementos da aprendizaxe sumamente globalizados, estudiados dentro de lingua, coñecemento do medio, etc. A aprendizaxe significativa, que se establece semrpe desde a realidade inmediata do alumno, propicia ademais esta forma de abordar os temas transversais, dado que a mesma situació contextual que introduce os coñecementos dunha área serve de base a estes outros contidos.
Entre os temas transversais que teñen unha presencia máis relevante nos materiais deste ciclo destacamos os seguintes:

- ✓ **Educación moral e cívica.**

Preséntanse contextos nos que os alumnos e alumnas se ven obrigados a xulgar e jerarquizar valores. En tódalas actividades colectivas, manifèstase unha valoración positiva da participación, o intercambio de puntos de vista, o respecto ás opinións e regras, etc. A metodología axeitada debe coidar especialmente a coherencia entre os contidos e os modos de edcucación na aula.

- ✓ **Educación para a paz.**

O obxectivo é que o neno comprenda que a construcción da paz é tarefa de todos. Igual que sucede cos conflictos cotiáns, moitas veces u odio entre os pobos é froito do descoñecemento e a falta de comunicación, e a mellor maneira de superar estes problemas é o diálogo.
As diferencias culturais entre os distintos pobos son un rico patrimonio que hai que coñecer para valorar a tódalas persoas por igual. O neno debe achegarse ó coñecemento doutras realidades, coa finalidade de respectar os costumes e formas de vidad que alí se manifestan.

- ✓ **Educación para a saúde.**

O coñecemento do propio corpo é a base para introducir algúns conceptos básicos de saúde e higiene que deben traducirse en hábitos e manterse durante toda a vida da persoa.

- ✓ **Educación sexual.**

Concíbese como existencia natural da formación integral da persoa. O obxectivo é coñecer os cambios corporais que aparecen co crecemento e que diferencian físicamente ós dous sexos.

- ✓ **Educación ambiental.**

As grandes cuestións da educación ambiental céntranse no descubrimento do medio e no desenvolvemento dunha actitude favorable á protección e conservación do medio inmediato.

C. E. I. P. Prácticas de Ourense
Programacións didácticas

- **Educación vial.**

O obxectivo é capacitar ó neno na súa faceta de peón autónomo e posible conductor de bicicletas. Para isto sirven como eixes de globalización as unidades referidas ó medio social: a rúa, a cidade, os pobos ...
Establécense coñecementos sobre os elementos e signos viais, e foméntanse outros de tipo conductual que lles permiten a adquisición de hábitos precisos para se desenvolveren en situacións concretas. Ademais, aténdese ó coñecemento das redes e infraestructuras de transporte , facendo partícipe ó neno das pautas de actuación no uso de calquera dos medios de transporte, privados ou colectivos.

- **Educación do consumidor.**

A educación para o consumo responsable comeza con reflexións sobre as actitudes dos nenos e nenas, que deben empezar a distinguir entre aquilo que realmente necesitan (a roupa, a comida, o transporte, etc) e aquilo do que poden prescindir fácilmente. O aproveitamento de elementos que se consideran de refugo proporcionan experiencias que desenvolven nos nenos e nenas os hábitos axeitados de utilización dos recursos que teñen ó seu alcance .

- **Educación non sexista**.

Preséntase á muller en situacións iguais ás do home, tanto no ámbito da escola coma no do traballo e noutros cotiáns. Por outra parte, utilízase unha linguaxe coeducativo.

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

OBXECTIVOS

- Identificar e aceptar a propia identidade e desenvolver a autoestima, a afectividade e a autonomía persoal na vida cotiá, nas relacións de cada alumno ou alumna coas demasis persoas e como integrante dos grupos sociais en que participa.
- Amosar actitudes contrarias á violencia, aos estereoptipos (de xéneto, lingúísticos, relixiosos, culturais, físicos …) e aos prexuizos, sendo quen de defender os propios puntos de vista mediante o diálogo e a argumentación.
- Desenvolver e facer uso de habilidades emocionais, comunicativas e sociais para actuar con progresiva seguridade e autonomía na vida cotiá e para participar activamente nas relacións de grupo, amosando actitudes compresivas, cooperativas, xenerosas e construtivas e sendo quen de autorregular emoción se condutas.
- Coñecer e apreciar os valores e normas de convivencia, obrar de acordo cone las asumíndoas como propias e participar activamente na elaboración das normas do centro educativo (da aula, relativas ao uso de instalacións e materiais, nos regulamentos de actividades, etc.)
- Utilizar estrategias de resolución pacífica dos conflictos dende ó diálogo e a mediación.
- Recoñecer e valorar a diversidade (de xénero, física, cultural, lingüística, étnica, relixiosa, etc) como feito enriquecedor, valorar a contribución de cada quen ao enriquecemento dun grupo, amosar respecto polos costumes e modos de vida de persoas e de poboacións distintas á propia e esforzarse por contribuir á mellora das relacións, interesándose por compartir espazos, tempos, actividades, materiais, experiencias, etc.
- Coñecer, asumir e valorar os dereitos e deberes que como neno ou nena lle corresponden ao alumnado e os que lle corresponderan como persoa adulta, manexar os documentos onde están recollidos e interesarse polas iniciativas que os defenden, participando, se existir a posibilidade, nalgunha delas.
- Coñecer os mecanismos fundamentáis de funcionamento das sociedades democráticas, fundamentalmente nos ámbitos máis próximos á realidade do alumnado, valorar o papel das administracións na garantía dos servizos públicos e a obriga dos cidadáns e das cidadás de contribuír aso seu mantemento mediante a asunción dos seus deberes e compromisos sociais.
- Fomentar iniciativas de participación democrática e responsable no propio centro, asumindo os papeis que correspondan en función da situación e participando, tamén activamente, en acitividades fóra do centro.

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

- □ Identificar, analizar e rexeitar situacións de abuso, de inxustiza e de discriminación, na vida cotiá do alumnado e noutras realidades e amosar sensibilidade polas necesidades das persoas e dos grupos máis desfavorecidos, desenvolvendo comportamentos solidarios e favorecedores da convivencia e participando, na medida das súas posibilidades, en iniciativas que buscan cambiar estas situacións.
- □ Ser capaz de analizar a situación do medio natural no contorno próximo, tomar conciencia da situación a niveis máis amplos, recoñecer a incidencia das propias accións no seu coidado ou no seu deterioro, desenvolver acitudes comprometidas para a súa conservación e mellora e asumir comportamentos (vida saudable, consumo responsable, seguridade …) que contribúan á sustentabilidade.

<u>COMPETENCIAS BÁSICAS</u>

Competencia social e cidadá

- Propiciar a adquisición de habilidades para vivir en sociedade e para exercer a cidadanía democrática
- Reforzar a autonomía, a autoestima e a identidade persoal
- Favorecer o espritu crítico para axudar á construcción de proxectos persoais da vida
- Impulsar vínculos persoais basados en sentimentos
- Afrontar as situacións de conflicto, ao propor a utilización sistemética do diálogo
- Coñecer os principios contidos na Declaración Universal dos Dereitos Humanos, a Convivencia dos Dereitos do Neno e a Constitución Española
- Coñecer os fundamentos e modos de organización das osciedades democráticas
- Interiorizar valores de cooperación, solidaridade, compromiso e participación
- Consolidar as habilidades sociais

Autonomía e iniciativa persoal

- Participar, tomar decisións e comportarse con responsabilidade
- Dialogar como odo de aroximar as diferenscias sociais, culturais e económicas

C E I P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

- Construir un pensamento propio
- Fortalecer a autonomía para analizar, valorar e decidir

Comunicación lingüística

- Coñecer termos e conceptos propios da área
- Exercitarse en escoitar, na expresión e na argumentación

Comptetencia de aprender a aprender

- Estimular as habilidades sociais , o impulso do traballo en equipo, a prticipación e o sus sistemático da argumentación
- Ser capaz de sistetizar ideas propias e alleas, e de presentar de modo razoado o rpopio criterio

C. E. I. P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

<u>CONTIDOS</u>

IDENTIDADE PERSOAL

- Identificación das características persoais e dos trazos de identidade (as propias capacidades e necesidades).

- Desenvolvemento da autonomía persoal e da autoestima (seguridade en si mesmo e en si mesma, autonomía para a acción, confianza nas propias posibilidades, sentimento de importancia, valoración da historia persoal e das contribucións alleas ás súa construción).
- Análise de situacións na escola e fóra dela que producen sentimentos positivos ou negativos no alumnado. Causas e consecuencias das accións propias (accións que poden facer sentirse ben ou mal a outras persoas). Responsabilidade polos propios actos. Agradecer, desculparse , presentar unha queixa, aprender a dicir non, aprender a recuperarse e a responder ao fracaso. A inteligencia emocional.
- Identificación, recoñecemento, verbalización, manexo e control dos sentimentos propios (que me ocorre, por que me ocorre, que podo facer cando me sinto así).
- Valoración da liberdade e da responsabilidade na toma de decisións con criterios de eficacia e de xustiza. Responsabilidade na planificación do futuro inmediato.
- Recoñecemento das difrenzas de sexo como un elemento enriquecedor. Análise de medidas que contribúen a un equilibrio de xénero e a unha auténtica igualdade de oportunidades. A contribución das mulleres ao

longo da historia e á situación actual do mundo. A vida das mulleres galegas no pasado e no presente e as súas achegas á sociedade. Redes de apoio de mulleres. Identificación e rexeitamento de desigualdades entre mulleres e homes no mundo laboral e na vida cotiá.

- Valoración da igualdade de dereitos de homes e de mulleres na familia e no mundo laboral e social. Características de veciñanza.
- Aplicación de condutas responsables nouso das TIC (autonomía, autocontrol, seguridade, sentido ético) e análise da realidade que presentan os medios de comunicación para desenvolver a capacidade de elección crítica e responsable.
- Sensibilización, visibilización e rexeitamento do sexismo, do racismo, da homofobia … dentro da perspectiva da defensa dos dereitos humanos e do respecto á identidade persoal.

C. E. I. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións Didácticas

IDENTIDADE SOCIAL

- Identificación coas colectividades en que se desenvolve a vida do alumnado: escolar, familiar, local, comarcal e autonómica. Recoñecemento das vantaxes que supón pertencer a estes colectivos e das achegas que se poden facer individualmente a cada un deles.
- Importancia do recoñecemento dos dereitos e deberes do alumnado no centro escolar.
- Identificación, recoñecemento e valoración dos dereitos de todas as nenas e de todos os nenos do mundo, así comoos dereitos das persoas recoñecidos nas declaracións universais, no *Estatuto de autonomía de Galicia* e na *Constitución*. Coñecemento de organizacións que loitan por que eses dereitos se respecten e do traballo que desenvolven.
- Valoración da convivencia pacífica en sociedade e recoñecemento dos valores en que se apoia: respecto, tolerancia, solidariedade, xustiza, compromiso, cooperación e cultura da paz. Identificación , recoñecemento e análise de actuacións que posibilitan e que dificultan a convivencia e o benestar dos grupos sociais.
- Aplicacións de habilidades, de estrategias e de procedementos que contribúen a serrar relacións de entendemento e de convivencia pacífica. Habilidades de comunicación e de relación tanto interpersoais como intrapersoais. Identificación , recoñecemento e análise de hábitos que facilitan e dificultan a relación e a comunicación.
- Desenvolvemento da vontade, da flexibilidade e da dispoñibilidade para resolver conflitos. Aplicación do diálogo e da mediación como forma de resolución pacífica dos conflictos.
- Valoración da colaboración e das diferentes posiblidades de traballo cooperativo. Identificación do proceso de toma de decisións de grupo. Identificación e uso dos mecanismos de participación no funcionamento da aula e da escola.

- Aplicación dos valores cívicos e do ejercicio dos dereitos e deberes das situacións de convivencia no contorno inmediato entre iguais e nas relacións interxeracionais.
- Valoración da igualdade dentro das diferentas. A diversidade física, social, cultural e religiosa.

- Recoñecementos de costumes, de tradicións e de estilos de vida propios e os das compañeiras e compañeiros. Valoración das celebracións e manifestacións culturais como signos de identidade e de cohesión social.
- Identificación das situacións de marxinación, de discriminación e de inxustiza social.
- Desenvolvemto de actitudes de comprensión, de superación de prexuízos e de estereotipos, de cooperación e de solidariedade ante problemas e necesidades doutras persoas. Protección e amparo das persoas mais desfavorecidas.

COMPROMISO SOCIAL

- Valoración da necesidade de normas compartidas que regulan a convivencia frutífera no ámbito social. Elaboración de normas de convivencia da aula e do centro positivas, facilitadotas e asumidas polo grupo e pola comunidade.
- Práctica de normas cívicas como por ejemplo as de circulación viaria, e asunción de roles por medio do xogo e da simulación.
- Recoñecemento dos principios de convivencia que establecen o *Estatuto de autonomía de Galicia* e a *Constitución española.*
- Reflexión sobre as características que debe posuir unha sociedade democrática.
- Análise de mensaxes, de declaracións, de imaxes, etc. procedentes de medios de comunicación, de páxinas web, de publicidade … diferenciando información verasz e contrastada de simples opinións persoais.

- Identificación, aprecio, respecto, responsabilidade, coidado e mellora dos bens comúns e dos servizos públicos. Normas de uso e accións que contribúen ao seu axeitado funcionamento.
- Valoración dos impostor como un medio para corresponsabilizarse socialmente.
- Identificación e rexeitamento das casuas que provocan situacións de marxinación, de discriminación e de inxustiza social.
- Identificación de servizos e de persoas que interveñen en casos de situacións de emergencia (accidentes, lumes, inundacións, terremotos, guerras …) e daquelas persoas e organizacións que contribúen desinteresadamente a mellorar situacións de desvantaxe social, de pobreza, de marxinación, de fame, de explotación da infancia, de

C.E.I.P. Prácticas de Ourense
Programacións didácticas

enfermidade … Busca de formas de apoio a elas e de contribución ao seu funcionamento.

- Reflexión sobre a repercusión social, no presente e no futuro, de accións individuais e colectivas. Identificación de actitudes e de estrategias persoais e colectivas de consumo responsable, de coidado do medio, de prevención de riscos viarios e de promoción de formas de vida saudable.

- Reflexión sobre as posibilidades de cambio nas rutinas individuais para mellorar a calidade de vida.

<u>AVALIACIÓN</u>

- Amosar respecto polas difrenzas e caracaterísticas persoais e dos compañeiros e compañeiras. Valorar as consecuencias das propias accións e responsabilizarse delas.
- Argumentar e defender as propias opinións, escoltar e valorar críticamente as opinións das demais persoas, amosando unha actitude de respecto e comprendendo que o que se axuíza ou desautoriza son opinións ou actuacións, nunca persoas.
- Participar colaborativamente na elaboración das normas, aceptalas, asumilas como propias e incorporalas aos propios patróns de conduta.

- Reflexionar sobre as normas existentes na comunidade e sobre a súa importancia.
- Familiarizarse con algúns dos dereitos humanos recollidos na *Declaración universal dos dereitos humanos* e na *Convención sobre os dereitos da infancia* e cos principios de convivencia que recollen o *Estatuto de autonomía* e a *Constitución española*. Identificar os deberes máis relevantes asociados a eles. Recoñecer situacións en que non son respectados e participar en iniciativas (reais ou simuladas) de mellora das mesmas.
- Recoñecer e rexeitar prexuízos, situacións de discriminación, de marxinación e de xustiza e interesarse por identificar os factores sociais, económicos, de orixe, de xénero ou de calquera outro tipo que as provocan , así como por atopar posibles vías de mellora para as persoas que as sofren. Valorar a importancia das accións individuais, pero entendendo que se necesitan accións colectivas.
- Identificar o funcionamento dos servizos públicos presentes na vida cotiá do alumnado e a súa relación con diferentes institucións e mais recoñecer a necesidade de que toda a población contribúa ao seu correcto funcionamento, mantemento e mellora a través de comportamentos responsables e solidarios (uso deses servizos, pagamento de impostor …). Por extensión, familiarizarse con outros servizos non tan próximos ao alumnado, pero tamén presentes de maneira directa ou indirecta na súa vida.

C. F. I. P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

- Ser consciente da transcendencia presente e futura de accións habituais na vida cotiá do alumnado e da necesidade de realizalas seguindo pautas que teñen a súa base na reflexión e na análise individual e colectiva deses comportamentos.
- Concienciarse da influencia que poden exercer os medios de comunicación, Internet ou a publicidade nas decisións e opinións das persoas.

<u>COÑECEMENTOS E APRENDIZAXES BÁSICOS PARA UNHA AVALIACIÓN POSITIVA</u>

- Saber que é a identidade persoal
- Coñecer que vivimos en sociedade
- Descubrir que vivir en sociedade implica dereitos e obigas
- Tomar conciencia da importancia da hixiene persoal e o aseo no vestido
- Saber cales son os nosos dereitos
- Coñecer por quen e cando foron recoñecidos os Dereitos Humanos
- Coñecemento da proclamación dos Dereitos do Neno, especialmente nos aspectos referidos á necesaria protección e coidados específicos
- Descubrir que obigas implica vivir en sociedade
- Coñecer que todos somos iguais en dereitos e liberdades e que ninguén pode ser discriminado
- Saber que influencia teñen os conflictos na vida social
- Coñecer cmo evitar os conflictos
- Descubrir formas para solucionar os conflictos
- Coñecer as diferencias biolóxicas entre homes e mulleres e a súa igualdade en dignidade, deritos e deberes
- Coñecer modos de facilitar a convivencia e os bos modais na mesa
- Saber que é vivir honsosamente e cumprir a lei
- Coñecer como se pode vivir sen facer dano a ninguén
- Descubrir o importante que é para a convivencia dar a cada quen o seu
- Coñecer que a Constitución é a base de todas as normas legais escritas
- Analizar a función tutelar das leis na sociedade respecto á non descriminación, por exemplo, entre homes e mulleres
- Coñecer como o amor é o que mantén a unidade familiar
- Coñecer os dereitos que un neno ten dentro da familia
- Descubrir que os nenos deben ser preparados para unha vida independente e educados para a paz en igualdade, tolerancia, liberdade e solidaridade
- Tomar conciencia dos deberes dentro da unidade familiar
- Saber que o fundamento da familia é o amor, o respeto e a confianza
- Saber que no colexio adquírense coñecementos e aréndese a convivir de forma cívica
- Descubrir o importante que é a amizade para a vida das persoas
- Coñecer os dereitos e as obrigas que un neno ten dentro do colexio

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas

- Coñecer as normas que regulan a convivencia no colexio
- Saber que é un municipio
- Recoñecer un concello democrático como forma de organización dos municipios correspondentes
- Coñecer como é a composición da corporación municipal do propio municipio
- Coñecer os principais servicios municipais que presta o propio concello
- Tomar conciencia da complexidade de convivencia nos municipios
- Saber que é unha autonomía e cal é o seu funcionamento
- Coñecer como se organiza o Estado español como Estado das Autonomías, o principio regulador de solidaridade entre elas, características e elementos de financiación
- Coñecer como se organiza a comunidade ou cidade autónoma
- Coñecer os servicios que presta a propia comunidade ou cidade autónoma, para favarocer a convivencia, o desenrolo da liberdade e o exercício da cidadanía responsable
- Saber que é un Estado Democrático
- Descubrir cal é a forma de organización do Estado en España
- Coñecer o Estado das Autonomías
- Coñecemento da importancia das normas básicas de circulación vial

C.E.I.P. PRÁCTICAS de Ourense
Programacións didácticas